

OPEN SESAME

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, සංවර්ධනය හා
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය

Commonwealth Human Rights Initiative

working for the practical realisation of human rights in the countries of the Commonwealth

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SRI LANKA**

building a nation of integrity

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය

ස්වාධීන, අපක්ෂපාතී, ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය (CHRI) පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල මානව හිමිකම් ප්‍රායෝගිකව සාක්ෂාත් කර ගැනීම සහතික කිරීමට ක්‍රියා කරයි. 1982 දී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය වෘත්තික සංගමයක් කිහිපයක් විසින් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය ආරම්භ කරන ලදී. එය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය තුළ මානව හිමිකම් පිළිබඳ කාරණාවන් අරභයා මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සංසදයක් ලෙස කටයුතු කරන අතර ක්‍රියාකාරීත්වය උදෙසා සාමාජික රටවල් සඳහා නෛතික මූලධර්ම සහ පොදු ඇගයීම් පද්ධතියක් සම්පාදනය කිරීම සම්බන්ධව ක්‍රියා කරයි.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ අරමුණු නම් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජික රටවල් තුළ මානව හිමිකම් කෙරේ සහාය දක්වන දේශීය මෙවලම් මෙන්ම අනෙකුත් ජාත්‍යන්තරව පිළිගත් මානව හිමිකම් මෙවලම් ද, මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ලේෂණ ප්‍රකාශන ද, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ හරාබේ මූලධර්මයන් ද පිළිබඳ විශ්ලේෂණ සහ දැනුම්වත් බව ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි.

වාර්තාවන් සහ වාර්තා සමීක්ෂණයන් ඔස්සේ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල මානව හිමිකම් කෙරේ වන බාධාවන් පිළිබඳව සහ ප්‍රගතිය පිළිබඳව අධීක්ෂණ අවධානය යොමු කරනු ලබයි. මානව හිමිකම් අපහරණයන් වැලැක්වීමට මිනුම් දැඩි සහ ප්‍රවේශයන් අරභයා පෙනී සිටීමේ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මහ ලේකම් කාර්යාලයට, සාමාජික රටවලට සහ සිවිල් සමාජ සංවිධානයන්ට ආමන්ත්‍රණය කරනු ලබයි. බහුජන අධ්‍යාපනික වැඩ සටහන්, ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ සංවාදයන්, සංසන්දනාත්මක සමීක්ෂණ, පෙනී සිටීම් සහ ජාලගත කිරීම් හරහා පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ මුළු මහත් ප්‍රවේශයම එම ප්‍රමුඛ කාරණා පිළිබඳ උත්ප්‍රේරකයකු ලෙසට ක්‍රියා කරනු ලබයි.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ අනුග්‍රාහක සංවිධානයන්ගේ ස්වභාවය නම් ජාතික රජයන්ගේ සහ අන්තර් ජාතික ජාලයක් වෙනුවෙන් ඉඩ දීමයි. මෙම වෘත්තිකයන්ට භාවිතාවන් සහ ප්‍රමිතීන්ද, මානව හිමිකම් තොරතුරු ප්‍රවූල කර හැරීම මෙන්ම තම කටයුතු තුළට මානව හිමිකම් ආදර්ශයන් සංගත කිරීමද මගින් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හැසිරවිය හැකිවීමයි. මෙම කණ්ඩායම් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයන් කෙරේ ප්‍රවේශ විය හැකි, මාතෘකාවන් අවධාරණය කරන හැකි, දේශීය දැනුම ගෙනෙන අතරම මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය කරන්නට විකාශයන්ගෙන් යුතුව ක්‍රියා කෙරේ.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය ඉන්දියාවේ නව දිල්ලියේ පදනම් වන අතර එක්සත් රාජධානියේ ලන්ඩන් නුවර සහ ඝානාවේ අක්රා නුවර එහි කාර්යාල පිහිටා ඇත. ජාත්‍යන්තර උපදේශක කොමිසම: සභාපති - සෑම් ඔකුද්සෙතෝ. සාමාජිකයන් : ඉයුනිස් ඩිෆර්මන් - ඇමිසෝ, මුරේ බර්ට්, යාෂ් ගයි, ඇලිසන් ඩක්ස්බර්, නෙවිල් ලිට්ටන්, ඩී. ජී. වර්ගේස්, සොන්රා යුසුන් සහ මාජා දරුවලා

විධායක කමිටුව (ඉන්දියාව) : සභාපති - ඩී.ජී. වර්ගේස්. සාමාජිකයන් : අනු අගා, ඩී. කේ. චන්ද්‍රසේකර, බගවාන් දාස්, හිතින් දේසායි, කේ. එස්. දිලෝන්, හරිවන්ෂ්, සන්දේ හසරිකා, පුනම් මුලලපා, රෂමා පැල්, ආර්. ඩී. පිලායි, මුල් චාන්ද්‍ර ෂර්මා, සහ අධ්‍යක්ෂක - මාජා දරුවලා.

විධායක කමිටුව (ඝානාව) : සභාපති - සෑම් ඔකුද්සෙතෝ. සාමාජිකයන් : ඇනා ඩොස්මාන්, ඩී. ජී. වර්ගේස්, නෙවිල් ලිට්ටන් සහ අධ්‍යක්ෂක - මාජා දරුවලා

විධායක කමිටුව (එක්සත් රාජධානිය) : සභාපති - නෙවිල් ලිට්ටන් උප සභාපති - ලින්ඩ්සේ රෝස්, සාමාජිකයන් : ඔස්ටින් ඩේවිස්, මිනසම් ධාර්, ඩෙරික් ඉන්ග්‍රෑම්, ක්ලෝරා මාටින්, සයිඩ් ෂර්ගුදින් සහ විලියම්ස් ස්මිත්

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ නීතිඥ සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ නෛතික අධ්‍යාපන සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ පාර්ලිමේන්තු කටයුතු සංගමය, පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ප්‍රවර්තන වෘත්තීය සමිතිය සහ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ විකාශන සංගමය.

ISBN :978-955-1281-40-3

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය, 2011
මෙම වාර්තාවේ එන කරුණු මූලාශ්‍රය සඳහන් කරමින් යොදා ගත හැකිවේ.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ නව දිල්ලි කාර්යාලය (ප්‍රධාන කාර්යාලය)
B-117, දෙවන මහල
සර්වෝදය වරදරුව
නවදිල්ලිය - 110017
ඉන්දියාව
දුරකථන : +91-11-43180200
ෆැක්ස් : +91-11-2686-4688
E-Mail : info@humanrightsinitiative.org

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ ලන්ඩන් කාර්යාලය
පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ අධ්‍යක්ෂක
ආයතනය 28, රසල් වතුරාමය
ලන්ඩනය WC1B 5DS
එක්සත් රාජධානිය
දුරකථන : +44-020-7-862-8857
ෆැක්ස් : +44-020-7-862-8820
E-mail : chri@sas.ac.uk

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ අප්‍රිකානු කාර්යාලය
අංක 9 නිවෙසය, සමෝරා,
මාවේල් විද්‍යා සරණස්ථානය
බෙට්ටලි හිල් හෝටලය ඉදිරිපස
ලිස්ට් රිවර් අසල, අක්රා, ඝානාව
දුරකථන : +00233-21-271170
දුර / ෆැක්ස් : +00233-21-271170
Email : chriafr@africaonline.com.gh

ග්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටරනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා
6, 37වැනි පවුමග, රැජින මාවත
කොළඹ 03
දුරකථනය 0112506419
ෆැක්ස් 0112592287
Email: tisi@tisrilanka.org
Web: www.tisrilanka.org

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, සංවර්ධනය හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය

(පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම් සංවිධානයේ උපදේශක කොමිසම් සභාවේ 2003 වසරේ වාර්තාව වන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය දෙස විමසා බැලීමක් (Open sesame) ලියවිල්ලේ අනුවාදයයි.)

සංස්කරණය : මාජා දරුවාලා
(මුල් සංස්කරණානුවාදය)

අනුවර්තනය : චේතනවේදී නයාක් සන්විතා බක්ඡි

පරිවර්තනය : විසන්ත රණසිංහ

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ මානව හිමිකම්
ප්‍රයත්නය
හව දිල්ලිය

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා
කොළඹ

පටුන

පොදු සම්පතක්	02
බලවතුන් විසින් තොරතුරු සඟවා තබා ගැනීම (රාශිකරණය)	04
මූලික මානව අයිතියක්	06
තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධව ශ්‍රී ලංකාවේ පවත්නා තත්ත්වය	10
පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරීත්වය	11
සීමිත ප්‍රගතිය	13
ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සංවර්ධනය සඳහා වූ ප්‍රවේශය	16
බාධා කිරීම් ඉදිරියටම ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවතී	33

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, සංවර්ධනය හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය

“වර්තමානයේදී අපට සිතාගත නොහැකි අන්දමින් තොරතුරු දැනගැනීමේ හා ලබාගැනීමේ ප්‍රජාතන්ත්‍රීකරණය වූ බලය විසින් වෙනස්කම් සහ දර්ශනවාදය තුරන් කිරීම සඳහා අවස්ථාවක් අපට සපයා දී ඇත. අපේ කාර්යය විය යුත්තේ එම වෙනස කවුරුන් හෝ වේවා අවශ්‍ය අය වෙනුවෙන් යථාර්ථයක් කිරීමය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය අප සතු කරගනිමින් සෑම අයෙකුටම දැනුම ලබාගැනීම සඳහා ශක්තියක් ඇතිකරලීම මඟින් දර්ශනවාදය කරා යන ගමන ආපසු හැරවිය හැකිය.”

කොෆී අනන් - හිටපු මහ ලේකම්, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය.

අර්ථවත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක සහ සෑම අතින්ම සමාජ ආර්ථික සංවර්ධනයට පිළිගත් සහාය දීමේ මාර්ගය නම් රාජ්‍ය පාලනයේ විනිවිදභාවයයි. රාජ්‍ය පාලනයේ විනිවිදභාවය සඳහා පවතින ප්‍රධානතම යාන්ත්‍රණය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය බව පිළිගත් රටවල් 85 ක් ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදන සැලසීම මඟින් එම අයිතිය තම පුරවැසියන්ට තහවුරු කර දී ඇත. 21 වන ශත වර්ෂය ආරම්භයේදී දකුණු ආසියාවේ කිසිදු රාජ්‍යයක් තම රාජ්‍ය ආයතනයන්හි කාර්යසාධන කටයුතු වලදී තිබිය යුතු විනිවිදභාවය සහතික කිරීම සඳහා හිතී සම්පාදනය කිරීමට උනන්දු නොවීය.

ඉන් වර්ෂ කිහිපයකට පසු පකිස්ථානය (2002), ඉන්දියාව (2005), නේපාලය (2007) සහ බංග්ලාදේශය (2009) රාජ්‍ය පාලනයේ දර්ශනය සහ සම්ප්‍රදාය රහස්‍යභාවයේ සිට විනිවිදභාවය දක්වා වෙනස් කිරීම සඳහා හිතී සම්පාදනය කරන ලදී. 2008 දී මාලදිවයින රාජකාරී කටයුතු වලදී පුරවැසියන් සමග තොරතුරු බෙදා හදා ගන්නා ලෙසට විධායක නියෝගයක් රාජ්‍ය ආයතනවලට පනවන ලදී. කලාපීය සහයෝගිතාවය සඳහා වූ දකුණු ආසියානු සංවිධානයේ (SAARC) සාමාජික සියලුම දකුණු ආසියාතික රටවල් රාජ්‍ය පාලන කටයුතු වලදී දැක්විය යුතු විනිවිදභාවය කෙරෙහි තම කැපවීම පිළිබඳව ප්‍රකාශයක් කර

අත. වසර 2004 දී ඒකමතිකව සම්මත කරන ලද “සාක්” සමාජ ප්‍රඥප්තිය තුළින් රාජ්‍ය සහ පුද්ගලික ආයතන, ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර සංවිධානවල පරිපාලනමය කාර්යයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී විනිවිදභාවය සහ වගවීම පිළිබඳ වැදගත්කම සනිටුහන් කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකාව 2003 දී තොරතුරු දැනගැනීමේ වන අයිතිය තහවුරු කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිපාදන සැලසීමට විශ්වසනීය පියවර ගන්නා ලදී. නීතිපති විසින් අදාළ පනත් කෙටුම්පතෙහි වූ ව්‍යවස්ථානුකූල භාවය තහවුරු කිරීමෙන් පසු කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් “තොරතුරු ලබා ගැනීමේ නිදහස” පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පත ඇමති මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලදී. එහෙත් අභාග්‍යයකට මෙන් අදාළ පනත් කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට පෙරාතුව එවකට පැවති රජය බලයෙන් පහ කරන ලදී. අනතුරුව පත් වූ රජයේ පූර්ණ අවධානය උතුරු - නැගෙනහිර යුද්ධය කෙරෙහි යොමු වූ අතර පනත් කෙටුම්පත හමස් පෙට්ටියට දැමුණි. අනතුරුව ඇති වූ දරුණු සුනාමි බේදවාචකයෙන් පසු අනාථ වී ජීවිත බේරාගත් අයගේ නාමයෙන් ශ්‍රී ලංකාවට රජපියල් බිලියන ගණනින් ආධාර ගලා ආ අතර එම මුදල්, උපකරණ සහ ඒවා බෙදී ගිය ආකාරයේ විනිවිදභාවය සම්බන්ධයෙන් සිවිල් සංවිධාන සහ මානුෂීය ආධාර ලබාදෙන සංවිධාන විසින් ප්‍රශ්න මතු කරන ලදී.

වඩාත් හොඳ ආර්ථික සහ මානව සංවර්ධන ක්‍රියාකාරකම් සිදුකළ රටක් ලෙස කලාපය තුළ අතීතයේදී පැවති පිළිගැනීම නැවත ප්‍රශ්න කර ගැනීමට නම් ශ්‍රී ලංකාව නීතියේ ආධිපත්‍ය මත පදනම් වූ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය පාලනයක් බිහි කිරීම නොසලකා නොහැරිය යුතුව තිබුණි. තොරතුරු ලබාගැනීමේ සඳහා ජනතාව තුළ තිබෙන පීපාසය අයිතියක් වශයෙන් පිළිනොගන්නා තාක් ශ්‍රී ලංකාවට සක්‍රීය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සමානුපාතික සංවර්ධනයක් ප්‍රශ්න කර ගැනීමේ කාර්යය තවදුරටත් දුෂ්කර වනු ඇත.

පොදු සම්පතක්

මෙය තොරතුරු සමෘද්ධියේ යුගයයි. තාක්ෂණයේ දියුණුවත් සමඟ වෙන කවරදාකටවත් වඩා තොරතුරු එක්රැස් කර තබා ගැනීම, එය වඩාත් සරල කිරීම සහ එය හුවමාරු කර ගැනීම හරහා තොරතුරු සන්නිවේදනය වේගවත් සංවර්ධනයකට ලක්ව ඇත.

තොරතුරු විශ්ව සම්පතක් වන අතර සෑම අයෙකුටම සීමා රහිත බලවත් ශක්තියක් එමගින් හිමිය. මෙම තොරතුරුවල අති විශාල දත්ත ගබඩාවන් රජය සතුය. රජය විසින් තබාගනු ලබන තොරතුරු ජාතියේ අනන්‍යතාවය පමණක් නොව රාජ්‍ය කටයුතු කාර්ය සාධනයන් සහ ඉදිරි සැලසුම් පිළිබඳ පූර්ණ විත්‍රයක් ලබා දෙයි. මෙයට ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම්, සාකච්ඡා

ලිපිගොනු, ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන, ආයෝජකයන්, ආධාර කණ්ඩායම් සහ, ණයකරුවන් සමග කරනු ලබන සාකච්ඡා පිළිබඳ සටහන් තබාගැනීම, අමාත්‍ය මණ්ඩල සංදේශ, තීරණ සහ සාකච්ඡා, පාර්ලිමේන්තු ලේඛණ, අධිකරණ කටයුතු, රාජ්‍ය මෙහෙයුම් හා ව්‍යුහයන්, අන්තර් රාජ්‍ය සංදේශ, විධායක නියෝග, අයවැය ඇස්තමේන්තු සහ ගිණුම්, රාජ්‍ය වියදම් පිළිබඳ සමාලෝචන, විශේෂඥ උපදෙස්, නිර්දේශ හා නිර්නායක කණ්ඩායම්, සමාජ සමීක්ෂණ සහ සෞඛ්‍යය, අධ්‍යාපනය සහ ආහාර සුලබ වීම (availability) දෙපාර්තමේන්තුව සාකච්ඡා සටහන්, සංඛ්‍යාත දත්තයන්, කාර්ය සාධක බලකා වාර්තා, කොමිෂන් සභා, ජනගහන සහ රැකියා ප්‍රවණතා ආරක්ෂක සුදානම්වීම් සහ මිලදී ගැනීම්, සිතියම්, ස්වාභාවික සම්පත් ස්ථානගත වීම් සහ සුලබ වීම (availability), පාරිසරික ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ සහතික, ජලය සහ වාතය දූෂණ වීම ඇතුළු විස්තරාත්මක තොරතුරු හා පෞද්ගලික වාර්තා වැනි තොරතුරු රාශියක් අයත් වේ.

තොරතුරු දැනගැනීම, මහජනතාව පිරිසිදු වාතය සහ පානීය ජලය ලබාගැනීම මෙන් පොදු කාර්යයකි. එය අයත් වන්නේ රාජ්‍යයට හෝ ඒවකට බලයේ සිටින රජයට හෝ රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට හෝ නොව ජනතාවටය. නිලධාරීන් තොරතුරු නිර්මාණය කළ යුත්තේ තම යහපත සඳහා නොව ඔවුන් සේවය කරනු ලබන ජනතාවගේ ප්‍රයෝජනය සඳහාය. එය රාජකාරී ඉටු කිරීමෙහිලා ඔවුන් සතුව පවත්නා නෛතික වගකීම මෙන්ම රාජකාරී ඉටු කිරීමෙහිලා පවතින සාමාන්‍ය ක්‍රියාවලියයි. තොරතුරු නිර්මාණය වනු ලබන්නේ රාජ්‍ය නිලධාරීන් විසින් මහජන මුදල් ඒ සඳහා උපයෝගී කරගනිමින් සිදු කරන කාර්යයන්ගෙනි. එබැවින් එම තොරතුරු අහේතුකව මෙන්ම කිසි විටකත් ජනතාවගෙන් සඟවා තබා ගත නොහැක.

අප වැනි රජයක එනම් මහජනයාගේ සියලුම නියෝජිතවරුන් ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් ගැන මහජනයාට වගකිව යුතු වාතාවරණයක අනාවරණය කළ නොහැකි රහස්‍ය කරුණු වශයෙන් පැවතිය හැක්කේ ස්වල්පයකි. තමන් වෙනුවෙන් රාජකාරී ඉටු කරනු ලබන රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ සෑම පොදු කටයුත්තක් පිළිබඳවම දැනගැනීමේ අයිතියක් මහජනතාවට ඇත. රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ වගකීම විය යුතු වන්නේ ඔවුන් විසින් කරනු ලබන සෑම කටයුත්තක් පිළිබඳවම පැහැදිලි කිරීම සහ එහි යුක්ති සහගතභාවය පෙන්නුම් කිරීමයි. එය මර්ධනයට සහ දූෂණයට ඵලදායී ඇති ප්‍රධාන ආරක්ෂණයයි.

විනිසුරු - කේ. කේ. මැතිවි
ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය - ඉන්දියාව

බලවතුන් විසින් තොරතුරු සඟවා තබා ගැනීම (රාශිකරණය)

පොදු, රාජ්‍ය මණ්ඩලයට අයත් රටවල ජීවත් වන ජනතාවගෙන් බහුතරයක් දුර්දතාවයෙන් පෙළෙන බව පැහැදිලිව ලේඛණගත වී තිබේ. විපමණක් නොව පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල ජීවත් වන පුරවැසියන්ගෙන් බහුතරයක් භෞතික වශයෙන් පමණක් නොව තොරතුරු දැනගැනීම හා ලබාගැනීම අතින් දිළිඳු තත්ත්වයක පසුවේ. මෙම උගුනතාවයට හේතුව සාක්ෂරතාවය පහළ මට්ටමක පැවතීම සහ පුවත්පත්, රූපවාහිනිය, ගුවන්විදුලිය වැනි ජනසන්නිවේදන මාර්ග සඳහා ප්‍රවේශ වීමට අවස්ථාවක් නොමැති වීමය. කෙසේ වුවද ජනතාවට තොරතුරුවලට සම්පූර්ණව නොහැකිවීමට මූලික හේතුව රජය විසින් හිතාමතාම ඔවුන් සතුව එක් රැස් කර ගබඩා කරගෙන ඇති ඉතා වැදගත් තොරතුරු සම්භාරයක් ජනතාවගෙන් වසන් කර තබා ගැනීමය. මිනිසා ශාරීරික වශයෙන් ශක්තිමත් වීමට බෙහෙවින් උපකාරීවන අත්වැලක් ආහාර ද්‍රව්‍යයන් හෝ භෞතික සංවර්ධනය ලබා නොදීම හා සමානවම ජනතාවට තොරතුරු ලබාගැනීමේ සහ දැනගැනීමේ මංපෙත් අවහිර කිරීම හරහා ඔවුන්ට තොරතුරුවලින් පූර්ණත්වයට පත්වීමට අවශ්‍ය මූලික අවශ්‍යතාවයන් පැහැරගෙන ඇත.

අභ්‍යන්තරයකට මෙන් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල පාලකයන් සහ පාලනයන් අතර පවතින සම්බන්ධයට සාධනීය අත්වැලක් වූයේ තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය පිළිබඳ උපකල්පනයයි. රාජ්‍ය ඒ රටවල නිලධාරීන් සහ ජනතාවගේ නියෝජිතයින් තමන්ගේ අසාර්ථක පාලනය සම්බන්ධයෙන් වගවීමට ලක්කර ඇත්තේ ඉතා සුළු වශයෙනි. යටත්විජිත පාලකයන් ඔවුන්ගේ යටත්වැසියන් කෙරෙහි වගවීමෙන් කටයුතු කිරීමට බැඳී නොසිටි අතර ඔවුන් බලය සංකේතවත් කිරීම සඳහා සැලසුම්සහගතව දුරස්ථභාවය උපයෝගී කරගන්නා ලදී. එමගින් ඇති වූ රහස්‍යභාවය පිළිබඳ සංස්කෘතිය කෙතරම් දුරට රාජ්‍ය පාලන ක්‍රම සහ පිළිවෙත් වැළඳගෙන තිබුණද යත් තොරතුරු සඟවා තබා ගැනීම නිදහසින් පසු කාල වකවානුව තුළද නොහැකි පැවතුණි. නිදසුනක් වශයෙන් කෙන්යාවේ 'මොයි' යුගය තුළදී ජනාධිපතිවරයා වටා කේන්ද්‍රගතව තිබූ බලය හමුවේ තොරතුරු ලබාගැනීමේ හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ රටතුළ පැවති හිතිය කොතෙකුත් දුරට දුරුණු ප්‍රතිවිපාක ඇති කළේද යත් 'සෙරිකාලි' (රජය හැදින්වෙන 'කිශාලාහිලි' වචනයක්) හෙවත් ආණ්ඩුව යන වචනය 'සිරිකාලි' හෙවත් ඉතා රහසිගතය යන සමානාර්ථ වචනයෙන් හැදින්විණි.

යටත් විජිත පාලනයෙන් පසු සමහර රටවල් ප්‍රතිසංස්කරණයට ලක්ව ඇති නමුත් බොහෝ රටවල් මහත් උනන්දුවෙන් ආධිපත්‍යමය සංකේතයක් වශයෙන් රහස්‍යභාවය වැළඳගෙන ඇති අතර ඒ අනුව යටත්විජිතභාවයේ සිට ව්‍යවස්ථානුකූල පාලනයට පරිවර්තනය වීමේදී කිසිදු හෝ මධ්‍යස්ථ වෙනසක් සිදුවූයේ නැත. ත්‍රස්ත විරෝධී අණපනත්, සහ සාපරාධී අපහාස නීති, අපහාස කිරීමේ සහ වරප්‍රසාද නීති, මාධ්‍ය සහ රහස්‍යභාවය පිළිබඳ රෙගුලාසි

සහ සීමා බන්ධනයන්ට අයත් සිවිල් සේවා රීතිද තවමත් ව්‍යවස්ථා පොත් වල අන්තර්ගත වී ඇත. සීමිතවේ රාජ්‍යයේ හිටපු අග්‍රවිනිශ්චයකාර ගැබේ මහතා මෙලෙස පවසා ඇත. "පරිසර විද්‍යාව පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු වරෙක රාජ්‍ය රහස් පනත යටතේ වරදකරුවෙකු බවට පත් කරන ලද්දේ රටේ උතුරු නැගෙනහිර ප්‍රදේශයේ ජාතික වනෝද්‍යානයක් පිහිටුවීම සඳහා රජය කර ඇති සැලසුම පිළිබඳව රාජ්‍ය නිලධාරියෙකුගෙන් කරුණු අනාවරණය කරවා ගැනීමට උත්සාහ කිරීමේ වරදටය. එහෙත් එම සැලසුම හෙළිදරව් කිරීම කිසිසේත්ම රජයේ ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් නොවේ. එරට එම පනතේ පරාසය කෙතරම් පුළුල් ද යත් යම් කිසි රාජ්‍ය නිලධාරියෙකු විසින් පානය කරනු ලැබූ තේ කෝප්ප ගණන හෝ ඔවුන් විසින් දිනපතා පානය කරන තේ කෝප්ප ගණන පිළිබඳව හෝ විස්තර අනාවරණය කිරීම සාපරාධී වරදක් විය හැකිය." අභාග්‍යයකට මෙන් බොහෝ ආණ්ඩු ජනතාවට තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ස්වයං අයිතියක් ඇති බව තවමත් පිළිනොගනී. එසේත් නැත්නම් සියලු දෙනාටම තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ඉඩප්‍රස්ථා ඇති කිරීම තම යුතුකමක් බව පිළිගැනීමට රජයෙන් සූදානම් නැත.

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ පූර්විකාවේ පරමාධිපත්‍යය බලය ජනතාව සතු බවත් රාජ්‍ය බලයේ මූලාශ්‍රය ජනතාව බවත් සඳහන් වී තිබුණද වර්තමානයේදී පවා යටත් විජිත යුගයේ රහස්‍යභාවය ආරක්ෂා කිරීමේ අරමුණෙන් පනවා තිබූ බොහෝ අණපනත් තවමත් පවත්වාගෙන යනු ලැබේ. උදාහරණයක් වශයෙන් 1955 දී සම්මත කරන ලද රාජ්‍ය රහස් ආඥාපනතට ඉතා සමීපව පාදක කරගෙන ඇත්තේ 1911 දී පැවති ඒ හා සමාන නමකින් යටත්විජිත පාලකයන් විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද ආඥා පනතකි. රාජ්‍ය රහස් පිළිබඳ නිර්වචනය ඉතා පුළුල් පරාසයකින් යුක්තවන අතර ආරක්ෂක සහ ශ්‍රී ලංකාවේ ත්‍රිවිධ හමුදාවේ කටයුතු සියල්ලක්ම එමගින් ආවරණය වේ. රාජ්‍ය සේවකයින්ට අදාළ ආයතන සංග්‍රහය මගින් රජයේ අනුමැතියකින් තොරව පොදු මහජනතාවගෙන් කවර හෝ අයකු වෙත නිල තොරතුරු අනාවරණය කිරීම රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට තහනම් කර ඇත⁵. 1973 අංක 5 දරන පුවත්පත් මණ්ඩල පනත අනුව කැබිනට් මණ්ඩලයේ තීරණ ප්‍රසිද්ධ කිරීම ජනමාධ්‍යට තහනම් කර ඇති අතර "රාජ්‍ය රහස්" යනුවෙන් නිර්වචනය වී ඇති ඕනෑම කරුණක් ප්‍රසිද්ධියට පත් කිරීම තහනම් කිරීමේ නීතිය නැවත තහවුරු කර ඇත. මෙම නීතිය මාධ්‍ය සම්බන්ධව මුර බල්ලෙකු ලෙස කටයුතු කිරීම සඳහා පුවත්පත් මණ්ඩලයක් ස්ථාපිත කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන සලසා ඇත. වසර 2002 දී ද්විපාර්ශ්වික යෝජනාවක් අනුව පාර්ලිමේන්තුව මගින් අකර්මණ්‍ය කරන ලද පුවත්පත් මණ්ඩලය 2009 ජූලි මස ආණ්ඩුව විසින් නැවත සක්‍රීය කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුව 1945 මහජන ආරක්ෂක ආඥාපනත ප්‍රයෝජනයට ගනිමින් ත්‍රස්තවාදීන්ට එරෙහිව හමුදාව විසින් ක්‍රියාත්මක කරන මෙහෙයුම් කටයුතු වාර්තා කිරීම සම්බන්ධයෙන් මාධ්‍යයට පුවත් වාර්තා පැනවීම සඳහා රෙගුලාසි පනවා තිබුණි.

මූලික මානව අයිතියක්

තම තමන්ගේ හැකියාවන් පුර්ණත්වයට සංවර්ධනය කරගැනීම සහ මානව අයිතීන් පිළිබඳව සෑම පරාසයක්ම අවබෝධ කරගැනීම සඳහා ජනතාවට තොරතුරු දැනගැනීමේ සහ ලබාගැනීමේ මාර්ග අවහිර වී තිබීම බාධාවකි. සෑම පුද්ගලයෙකුටම මෙන්ම සමස්ථයක් ලෙස මුළු සමාජයටම තොරතුරුවලට පිවිසීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථාවන් ඔස්සේ පෞද්ගලිකත්වය මෙන්ම දේශපාලන සහ සාමාජීය අනන්‍යතාවය ආර්ථික ශක්තිමත්භාවය වැනි සියලු තත්වයන් හැඩ ගැන්වේ. සෑම විටම ජනතාවගෙන් තොරතුරු වසන් කිරීමේ සාමාන්‍ය ක්‍රියාපිළිවෙත බොහෝ දුරට ජනතාව "පුරවැසියන්" නොව "යටත්වැසියන්" බවට පත් කරමින් ඔවුන්ගේ අයිතීන් උල්ලංඝනය කිරීමකි. එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය බිහිවූ 1946 මූලාරම්භයේදීම ඔවුන් විසින් මෙම කරුණ පිළිගත් බව විද්‍යමාන වන්නේ එහිදී සම්මත කරගත් යෝජනාවකිනි. එනම් "තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස මූලික මානව අයිතියක් සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය ස්ථාපිත කරන ලද සියලුම නිදහස් ක්‍රියාකාරකම්වල උරගලයි". ජාත්‍යන්තර මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රකාශනය මගින් ආරක්‍ෂා කර ඇති අයිතියක් නම් තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතියට දී ඇති නෛතික බැඳීමයි. එය සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියේ 19 වන වගන්තිය මගින් සහතික කර ඇත. එහි මෙසේ සඳහන් වේ. "සියලු දෙනාටම අදහස් දැරීමේ සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස ඇත. මෙම අයිතියට කිසිදු බාධාවකින් තොරව අදහස් දැරීමේ නිදහස සහ තොරතුරු සොයා යෑම, ලබා ගැනීම සහ ලබා දීම සහ අදහස් දේශසීමාවන්ගෙන් තොරව ඕනෑම මාධ්‍යයකින් ලබා දීම අඩංගු වේ." මෙලෙස තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය ඉතා පුළුල් ලෙස ජාත්‍යන්තර මානව අයිතීන් පිළිබඳ නීතියට අන්තර්ගත වී ඇත. 1980 දී සිවිල් සහ දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතියට අනුකූලතාවය දැක්වීමෙන් පසු ශ්‍රී ලංකාව මෙම මූලික අයිතිය තම පුරවැසියන්ට ලබා දීම සඳහා නෛතික වශයෙන් බැඳී සිටී.

ආපදා තත්ත්වයන් යටතේ මූලික මානව අයිතීන් සුරක්ෂිත කිරීම

1983 සිට දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ පවතින සිවිල් යුධ තත්ත්වය හේතුවෙන් ශ්‍රී ලාංකිකයන් දහස් ගණනකට තමන්ගේ නිවාස සහ ගම්බිම් අතහැර කඳවුරු සහ නුහුරු ප්‍රදේශ තුළ ජීවත් වීමට සිදුව ඇත. මෙම යුද්ධයේ අවසන් අදියරය එනම් යුද්ධය නිමාවට පත් වූ 2009 දී උතුරු පළාතේ විශාල ප්‍රමාණයක් පවුල් අවතැන් විය. "අභ්‍යන්තර වශයෙන් අවතැන් වූ ජනතාව" වශයෙන් ඔවුන්ගේ මූලික අයිතීන් සහ අවශ්‍යතාවයන් වූ ආහාර සහ නිසට සෙවනක් ලබාගැනීම සඳහා රජයේ පිළිසරණ මත යැපීමට ඔවුන්ට සිදුවිය. කෙසේ වුවද සහන බෙදාහැරීමේදී

නිරන්තරයෙන්ම එය රහස්‍යභාවය සහ ප්‍රමාදයන් වැනි කාරණාවලින් වැසී තිබීම, පොදු ලක්ෂණයක් විය. ජනතාව බොහෝ දුරට තම තමන්ට ආහාර ලැබෙන්නේද, එය කවර ප්‍රමාණයක්ද, කිනම් ස්ථානයකින් එය සැපයෙන්නේද පිළිබඳව විකිනෙකාගෙන් අසා දැනගන්නා තත්ත්වයකට පත් වූහි. එසේම එම ද්‍රව්‍යයන් ලබා ගැනීමේදී අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියා පිලිවෙත කුමක්දැයි ඔවුහු නොදැන සිටියහ. මෙසේ තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතියට ප්‍රවේශයක් ලබාගැනීමේ අවස්ථාවන් ඔවුන්ට මග හැරී යාමෙන් නිතරානුකූලව ඔවුන්ට ලැබෙන හිමිකම් සහ ආහාර සහ සහනසේවා බෙදා හැරීම සම්බන්ධයෙන් රජයේ ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳව නිශ්චිතව යමක් දැනගැනීමට ඔවුන්ට අවස්ථාවක් නොතිබුණි. තොරතුරු නොමැති වීම නිසා වෙනස්කම්වලට ලක්වීමේ හා ආරවුල්කාරී පරිසරයන් නිර්මාණය වේ. ජනතාව වෙත තොරතුරු දැනුම්දීම සඳහා රජයට නෛතික හෝ ව්‍යවස්ථානුකූල හෝ බැඳීමක් නොමැති නිසා, නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් සහ රාජකාරී පැහැර හැරීම් පිළිබඳව ප්‍රශ්න කිරීමට හෝ වගවීම විමසා බැලීමට නොහැකි තත්ත්වයක් මතු වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළ තීරයට 2004 දී පෙර නොවූ විරූ මහත් ව්‍යසනයක් ගෙන දුන් සුනාමි බේදුවාවකය නිසා පවුල් දහස් ගණනින් අවතැන් විය. වසර 2005 සිට ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් සුනාමි ආධාර ලෙස බිලියන ගණනින් ඩොලර් සහ මානුෂික ආධාර ශ්‍රී ලංකාවට ලබා දීමට පියවර ගත්හ. එහෙත් දූෂණය නිසා සහන සේවා සහ පුනරුත්ථාපන කටයුතු අඩාල වූ අතර මුදල් ඉතා විශාල ප්‍රමාණයක් අයථා මාර්ගයන්ගෙන් පිට කර ඇති බවට චෝදනා එල්ල විය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් ආයතනය සහ සිවිල් සංවිධාන විසින් ජනාවාස නැවත ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාවලියේ සහ අවතැන්වූ ජනතාව පුනරුත්ථාපනය කිරීමේ කටයුතු වල විනිවිදභාවයක් තිබිය යුතු බව අවධාරණය කරන ලදී.

අයිතිය

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමට ඇති හැකියාව අයිතියක් ලෙස පිළිගැනීම ඉතා වැදගත්ය එයට හේතුව,

■ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලිය සඳහා එය ආරක්ෂා වී ඇති අයිතියක් හා යහපාලනය සහ අනෙකුත් සියලුම මානව අයිතීන් සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කිරීම.

■ රාජ්‍යයකට ජාත්‍යන්තර බැඳීම් ඇත. තොරතුරු දැරෙන්නේ සහ ලබාගැනීමේ අයිතියට ඉඩ දිය යුතු බවටද ජාත්‍යන්තර පිළිගැනීමක් ඇත.

■ රජය විසින් සිය ජනතාවට ඔවුන්ගේ අභිමතය පරිදි තොරතුරු ලබා දීම සිදු කළ යුතු අතර එයින් නෛතික වශයෙන් ක්‍රියාත්මක කළ යුතු අයිතියක් ලුහුඬු කිරීමට හෝ නොසලකා හැරීමකට රජයකට සිය අභිමතය පරිදි කළ නොහැකිය.

■ එක් අතකින් එය වගකීම් දරන්නෙකු හා අනික් අතින් නෛතික හිමිකමක් ලබන්නෙකු නීතිය නිර්මාණය කිරීම තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීම උල්ලංඝනය කිරීමක් වීම සහ ඒ අනුව ප්‍රතිලාභියාට නීතියේ පිළිසරණයක් ලබා ගැනීමට හිමිකම ලැබීම.

■ තොරතුරු අයත් වන්නේ ජනතාවට මිස රජයට නොවන බව ගම්‍ය වීම. ඒ අනුව තොරතුරු මුදා හැරීමට තදබල හේතුවක් ඇතොත් මිස සියලුම තොරතුරු රහස්‍යයැයි ශී යන සිද්ධාන්තය වෙනුවට තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට තදබල හේතු ඇතොත් මිස සෑම තොරතුරක්ම ලබා ගැනීමේ නිදහස ජනතාවට ඇති බව ආදේශනය වීම.

■ වගවීම සඳහා ඉතා ඉහළ තලයේ ප්‍රමිතියක් නිර්මාණය වීම.

■ විවෘතභාවය සහ වගවීම සම්බන්ධව රාජ්‍යයන්හි මුල්බැස පවතින නෛතික හා ආයතනික බාධාවන්ට ඵලදායී කටයුතු කිරීමට පුරවැසියන්ට නීතිමය බලයක් හිමිවීම. පාලනයේ විෂය පථය රාජ්‍යයේ සිට පුරවැසියාට පරිවර්තනය වීම හරහා ජනතා පරමාධිපත්‍ය නැවත ස්ථාපිත වීම.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය අනෙක් සියලුම මානව අයිතීන් සඳහා ශක්තියක් ලබා දේ. උදාහරණයක් වශයෙන් කථා කිරීමේ, අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ හා සිතීමේ නිදහස රඳා පවතින්නේ අදහස් දැරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් තොරතුරු තිබීමේ අවකාශය මතයි. තම ආරක්ෂාව සලසා ගැනීමට පෞද්ගලික ආරක්ෂාව සඳහා තිබෙන අයිතිය පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් තොරතුරු ලබාගැනීමට ජනතාවට අවශ්‍ය වේ. පුද්ගලයෙකුගේ පෞද්ගලික ආරක්ෂාව සඳහා තිබෙන තර්ජන සම්බන්ධයෙන් පොලීසියට යම් තොරතුරු ලැබී එම තොරතුරු තර්ජනයට ලක් වූ පුද්ගලයාට දැනුම් දීමට පොලීසියට අසමත් වුවහොත් එම තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා අදාළ පුද්ගලයාට පවතින අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීමක් බව කැනඩා අධිකරණය විසින් පිළිගෙන ඇත. ආහාර සඳහා තිබෙන අයිතිය ද බොහෝ විට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය මත රඳා පවතී. උදාහරණයක් වශයෙන් ඉන්දියාවේ ජනතාව බොහෝ අවස්ථාවලදී තොරතුරු ලබාගැනීමේ සඳහා පවතින නීති ප්‍රයෝජනයට ගනිමින් සහනාධාර ලෙස තමන්ට ලැබෙන ධාන්‍ය වර්ග පිළිබඳ තොරතුරු දැනගැනීමට යොදා ගත් අතර ඒ තුළින් සමාජයේ දුගී ජනතාව අතර බෙදාහැරීම සඳහා තිබූ ආහාර ද්‍රව්‍යයන් වෙනත් මාර්ග ඔස්සේ කළු කඩයට ගලා යාමට සැලැස්වීමේ වංචනික ක්‍රියාවන් අනාවරණය කරගෙන ඇත. ඉතා සරලව පවසන්නේ නම් තොරතුරු සඳහා තිබෙන අයිතිය මානව අයිතීන්හි සාරයයි. එයට හේතුව පුරවැසියන්ට වඩාත් අර්ථවත් අන්දමින් තමන්ගේ අයිතීන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ ඒවා අවදානමකට ලක්වී ඇති අවස්ථාවේදී තම අයිතීන් උල්ලංඝනය කිරීමට වගකිව යුත්තේ කවරෙක්ද යන්න පිළිබඳව තොරතුරු දැන ගැනීමට හිමිකමක් ලැබීමයි.

තොරතුරු සඳහා ඇති අයිතියට තොරතුරු සොයාගැනීම මෙන්ම තොරතුරු සැපයීමට තිබෙන වගකීම, තොරතුරු රැස් කිරීම, සංවිධානය කිරීම, එය පහසුවෙන් ලබා ගැනීමට ඉඩ පුස්ථා සැලසීම සහ තොරතුරු ලබාදීම මහජන යහපත සඳහා තර්ජනයක් බව සනාථ වුවහොත් මිස අනාවරණය නොකිරීමේ අයිතිය යහ කරුණු අන්තර්ගත වේ. ජනතාවට තොරතුරු ලබා දීමේ වගකීම ඇත්තේ රජයටයි. එය වැදගත් පාර්ශවයන් දෙකක් ආවරණය කරයි. එනම්, පුරවැසියන්ට ඉල්ලු විටකදී පමණක් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබාදීම සහ වැදගත් තොරතුරු නිර්මාණාත්මකව ව්‍යාප්ත කිරීම වේ.

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය සම්බන්ධව ශ්‍රී ලංකාවේ පවත්නා තත්ත්වය

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මහජනතාවට රජයෙන් තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ප්‍රතිපාදන සලසා නොමැත. එහෙත් යම් යම් අවස්ථාවලදී අධිකරණයේ ප්‍රකාශන මගින් පුරවැසියන්ට තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ඇති අයිතිය අනෙකුත් මානව හිමිකම් සමඟ අන්තර්ගත අයිතියක් බව පිළිගෙන ඇත. 1984 දී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ප්‍රකාශ කළේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහයක මහජනයා අතර සාකච්ඡා පැවැත්වීම ඉතා වැදගත් අංගයක් බව සහ එම සාකච්ඡා සාර්ථකත්වයට පත්වීමට ඒ සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ජනතාවට ඇති අයිතිය පිළිගනු ලබන බවය. ඒ අනුව නිදහස් කථනය සඳහා ඇති අයිතිය සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14(1)(අ) ව්‍යවස්ථාව යටතේ සහතික කර ඇත. ඊට දශකයකට පසු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මෙම තත්ත්වය නැවත විමර්ශනය කළ අතර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දසවැනි පරිච්ඡේදය යටතේ අදහස් දැරීම සහ සිතීමේ නිදහස මූලික අයිතියක් වශයෙන් සුරක්ෂිත වී ඇති බවත් ඒ තුළින් තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතියක් ජනතාවට ඇති බවත් තීරණය කර ඇත.²⁰ එයට වර්ෂ 2 ට පසු උපරිමාධිකරණය මෙම තත්ත්වය නැවත තහවුරු කළේ ගුවන්විදුලි අධිකාරී පනත් කෙටුම්පතේ ව්‍යවස්ථානුකූලභාවය තීරණය කිරීම සඳහා එය අධිකරණය හමුවට ඉදිරිපත් වූ අවස්ථාවේදීය. මෑතකදී ප්‍රසිද්ධියට පත් වූ ගාළුමුල්ලොරපිටිය නඩුවේදී (Galeface green case) අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය වඩාත් අර්ථවත් සහ ක්‍රියාකාරී වීම සඳහා පුද්ගලයෙකුට රාජ්‍ය අධිකාරියකින් අදාළ තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා "සම්පූර්ණ අයිතියක්" ඇති බව ප්‍රකාශ කළේය. මෙම නඩු තීන්දුවේදී මෙසේ ප්‍රකාශ විය. "ජනතාවගේ අවශ්‍යතාවයන් රාජ්‍යයේ කටයුතු සහ නිල නිවේදනවලට වඩා වැඩි බරක් දරන විට" අදාළ තොරතුරු රජයෙන් ලබාගැනීමට ජනතාවට අයිතියක් ඇති බව පිළිගත යුතුය.

මෙම අධිකරණ තීරණ මධ්‍යයෙහිදී වුවද පුරවැසියන්ට රාජ්‍ය ආයතන වලින් තොරතුරු ලබාගැනීම පහසු වී නොමැත. 2000 දී ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14(1)(අ) පරිච්ඡේදයේ පරාසය වඩාත් පුළුල් කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථා පනතක් කෙටුම්පත් කරන ලදී. මේ අනුව තොරතුරු සෙවීමේ ලබා ගැනීමේ සහ ලබා දීමේ අයිතිය ව්‍යවස්ථාවේ දැනට පවත්නා කථා කිරීමේ සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතියට අමතරව ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදන සලසා තිබුණි.²³ කෙසේ වුවද මෙම සංශෝධන නීතිගත වී නොමැති අතර නිල වශයෙන් පනවා ඇති තොරතුරු වල රහස්‍යභාවය අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක වේ. එමෙන්ම ජනතාව තමන් විසින් දැන ගත යුත්තේ කුමක්ද යන්න පිළිබඳව තීරණය කිරීමේ පරමාධිකාරී බලය තවමත් රජය වෙත අඛණ්ඩව හිමිව ඇත.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරීත්වය

ශ්‍රී ලංකාවේ ඇතුළුව පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජික රටවල් සාමූහික වශයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ අඩංගු මූලික වැදගත්කම සාමූහික වශයෙන් අවස්ථා කිහිපයකදීම පිළිගෙන තිබීම ප්‍රශංසාවට ලක් විය යුතුය. 1980 තරම් ඈතකදී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ අධිකරණ අමාත්‍යවරු මෙසේ ප්‍රකාශ කළහ. “ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සහ රාජ්‍ය කටයුතුවල ජනතා සහභාගිත්වය ඉතා අර්ථවත් වන්නේ නිල තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රවේශයක් ලබාගත හැකි විටකදීය.” එතැන් සිට නිකුත් වූ සෑම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයක් තුළින්ම සාමාජික රටවලට “තොරතුරු ලබා ගැනීමේ නිදහස නෛතික සහ ක්‍රියාත්මක කළ හැකි අයිතියක් ලෙස පිළිගැනීමට”²⁵ අනුබල දී ඇත. මෙම විෂය සම්බන්ධයෙන් පොදු රාජ්‍යය මණ්ඩලයේ මහ ලේකම් කාර්යාලය විසින් නිර්ණායකයන්²⁶ සහ ආදර්ශ නීතියක් පවා සකස් කර ඇත.

නිල පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය එනම් අන්තර් රාජ්‍ය සංවිධාන සහ රැස්වීම් ජනතාවට විවෘත කිරීමට ප්‍රයත්නයක් දරා ඇත. එහෙත් ඒ සඳහා තවත් බොහෝ දුර යා යුතුව ඇත. විශේෂයෙන් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩල මහ ලේකම් කාර්යාලය ආදර්ශයෙන් නායකත්වය දිය යුතු අතර තම කටයුතු පිළිබඳ උපරිම විවෘතභාවයක් ඇති කරලීම සඳහා අවශ්‍ය නිශ්චිත සහ විස්තරාත්මක ප්‍රතිපත්තියක් සම්පාදනය කළ යුතුය. එවැනි ප්‍රතිපත්තියක් නොමැති වීමෙන් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයට තම පුරවැසියන් සමග සන්නිවේදනය පවත්වාගෙනයාමේ දුරස්ථ බව හා බැඳියාවක් නොමැතිවීම පිළිබඳව ලබා ඇති ප්‍රසිද්ධියෙන් ගැලවීම සඳහා තව දුරටත් වෙනසීමට සිදු වනු ඇත.

රජයේ නොවන ආයතනවල තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය

සංස්ථා, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, අර්ධ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ජාත්‍යන්තර ආයතන වැනි ලෝකයේ රාජ්‍ය නොවන ක්‍රියාකාරීන් සිටින පරිසරයකදී ඒවා කෝටි ගණන් ජනතාවගේ ඉරණම කෙරෙහි බලපවත්නා අවස්ථාවකදී සාමාන්‍යයෙන් ආණ්ඩුවලටත් වඩා එම ආයතනවල තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය ඉතා පුළුල් අන්දමින් ව්‍යාප්ත වීමේ අවශ්‍යතාවය පැහැ නගී. ඇතැම් රටවල් ඔවුන්ගේ නීති වල ආවරණය සමහර පෞද්ගලික ආයතන දක්වා ව්‍යාප්ත කර ඇත. එනම් “පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතීන් ආරක්ෂා කළ හැක්කේ තොරතුරු එක් රැස් කර තබා ගන්නා ආයතනයේ ඉතිහාසය හෝ ව්‍යුහමය ලක්ෂණ වලට අවධානය යොමු කිරීමෙන් පමණක් නොවේ.” යන්න පිළිගැනීමට ලක්කරමිනි.

වැඩි වැඩියෙන් පොදු කාර්යයන් එනම් සෞඛ්‍ය, සුබසාධනය, පානීය ජලය සැපයීම, බලය සහ ප්‍රවාහනය සහ බන්ධනාගාර පරිපාලනය පවා පෞද්ගලීකරණය වන විකවානුවකදී මෙම සේවා සපයන ආයතනවල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය වඩාත් අවශ්‍ය වේ. බොහෝ විට රජයන් සහ සේවා සපයන්නන් අතර ඇතිකරගනු ලබන ගිවිසුම්වල ඔවුන්ගේ කාර්යයන් පිළිබඳව ජනතාවට තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය ලබා ලබාදිය යුතු බවට කොන්දේසි සඳහන්ව නොමැත. වෙනත් අවස්ථාවලදී පවත්නා නීති යටතේ ආවරණය වන තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ හිමිකම මෙහිදී ජනතාවට අහිමි වේ. පෞද්ගලික ආයතනයක කටයුතු යම් ආකාරයකින් ජනතා අයිතීන් සමඟ සම්බන්ධයක් පවතින්නේ නම් එම ආයතනය විසින් පොදු සේවා නොසපයන අවස්ථාවලදී පවා ඔවුන්ගේ කටයුතු ජනතාවගේ විමර්ශනය සඳහා විවෘත විය යුතුය. උදාහරණයක් වශයෙන් කම්මාන්ත ශාලාවක පාරිසරික කළමනාකරණය පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සම්බන්ධයෙන්, එනම් කම්හලේ රසායනික ද්‍රව්‍ය නිසියාකාරව පාලනය කිරීම සහ එයින් සෞඛ්‍යයට අනතුරක් පවතින්නේද සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය ජනතාවට ඇත.

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත යටතේ වසර 2000 දී දකුණු අප්‍රිකාව පෞද්ගලික අංශයද තොරතුරු අනාවරණය කිරීම සඳහා ඔවුන් සතු බැඳීම අභිචාර්ය කරමින් පුද්ගලික අංශයේද තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය ජනතාවට ලබා දීමට මූලිකත්වය ගෙන ඇත. මෙම පනතේ 50 වගන්තිය අනුව “ඕනෑම අයිතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට හෝ ආරක්ෂා කිරීමට හෝ අවශ්‍ය වූ විටකදී” ඕනෑම පෞද්ගලික ආයතනයක වාර්තා සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබා ගැනීමට මහජනතාවට අයිතියක් ඇත. මෙය ඉතා පුළුල් ප්‍රතිපාදනයකි.

ඉන්දියාවේ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය පිළිබඳ 2005 දී හඳුන්වාදුන් පනත ද යම්තාක් දුරට “රජයේ අයිතියට ඇති, පාලනයට හෝ සෘජුව හෝ වක්‍රව හෝ රජය විසින් සපයනු ලබන අරමුදල් වලින් පාලනය වන” පෞද්ගලික ආයතන ආවරණය කරයි. මෙයින් අදහස් වන්නේ රජයෙන් සහනාධාර හෝ සහනයන් හෝ හිමිවන පෞද්ගලික අංශයේ ආයතන මෙම නීතියෙන් ආවරණය වන බවයි. මෙම ඉන්දීය පනතින් “දැනට පවත්නා වෙනත් නීතියකින් පාලනය වන රාජ්‍ය අධිකාරියකට ප්‍රවේශය ලබා ගත හැකි ඕනෑම පෞද්ගලික ආයතනයක තොරතුරු” ලබා ගැනීමට ජනතාවට අවසර ලබා දී ඇත. මෙයින් ගම්‍ය වන්නේ

පවත්නා නීතියක් හෝ අතුරු නීතියක් හෝ යටතේ තොරතුරු ලබාගැනීමට යම්කිසි පොදු අධිකාරියකට අවශ්‍ය වන්නේ නම්, උදාහරණ ලෙස පාරිසරික බලපෑමක් පිළිබඳ වාර්තා, අක්‍රමවත් ලෙස අපද්‍රව්‍ය පිටකිරීමේ සැලසුම් හෝ මූල්‍ය විගණන කටයුතු පිළිබඳව වාර්තා හිකුත් කර නොතිබුණහොත් නීතිය යටතේ එම වාර්තා ඉල්ලා සිටිය හැකිය. පෞද්ගලික ආයතනයකින් එම වාර්තා ලබා ගැනීම සඳහා පොදු අධිකාරියකට තමන් සතු බලය උපයෝගී කරගත හැකි අතර එම තොරතුරු අපේක්ෂා කරන අයදුම්කරු වෙනුවෙන් එම තොරතුරු ලබා දීම පිළිබඳව තීරණයක් ගැනීමට බලය තිබේ.

නේපාලයේ හා බංග්ලාදේශයේ ක්‍රියාත්මක වන තොරතුරු ලබාගැනීමේ නීතිය අනුව රජය විසින් හෝ විදේශ ආයතන විසින් හෝ අරමුදල් සපයනු ලබන රාජ්‍ය නොවන සංවිධානද තම ක්‍රියාකරකම් පිළිබඳව තොරතුරු සැපයීමට නීතියෙන් බැඳී සිටී.

සීමිත ප්‍රගතිය

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ආරම්භක සාමාජික රටක් ද වන ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවලට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතියේ ඇති වැදගත්කම පිළිබඳව සිහිපත්කිරීමට අවශ්‍ය නැත. එහෙත් එසේ කළ යුතුව තිබේ. ලෝකයේ රටවල් 80 කට වැඩි සංඛ්‍යාවක් තම නීති පද්ධතියට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය නිශ්චිත නීති මගින් ඇතුළු කර ඇත. මෑතකදී බොහෝ රටවල් තම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවන්ට මෙම අයිතිය සහතික කිරීමේ නිශ්චිත විධිවිධාන ඇතුළු කර ඇත. මෙම ලිපිය ලියන අවස්ථාව වන විට පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල් 53න්, රටවල් 15ක් පමණ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය තහවුරු කිරීම සඳහා නීති සම්පාදනය කර ඇත. එම රටවල් 15 නම් ඇන්ටිගුආ හා බාබුවා, ඕස්ට්‍රේලියාව, බංගලාදේශය, ඩෙලිසිය, කැනඩාව, ඉන්දියාව, ජැමෙයිකාව, මෝල්ටාව, නවසීලන්තය, පාකිස්ථානය (නීතියක් නොව ආඥා පනතකි.) දකුණු අප්‍රිකාව, ශාන්ත වින්සන්ට් සහ ඩ්‍රෙහඩින්, ට්‍රිනිඩාඩ් හා ම්‍රිබැගෝ, උගන්ඩාව සහ එක්සත් රාජධානිය. මෙයින් සමහර අණපනත් වල ඉතා බරපතල උගතා අඩංගුයි. උගන්ඩාවේ අදාළ නීතිය සම්මත වී තිබුණ ද එය සම්පූර්ණයෙන් ක්‍රියාත්මක වී නැත. නීතිය සම්මත වීමෙන් අවුරුදු 2 ක් ගත වී තිබුණද ශාන්ත වින්සන්ට් හා ග්‍රෙනඩින්ස් රටවල ජනතාවට මෙවැනි නීතියක් තිබෙන බවට අවබෝධයක් නැත. දකුණු ආසියාවේ සහ නේපාලයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම, බලවත් උවමනාවකින් හා උන්නදුවකින් ආරම්භ කර නැත.

බොහෝ අවස්ථා වලදී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයට අයත් රටවල රාජ්‍ය පාලනයේ විවෘතභාවය ඉතා අපකීර්තිමත් තත්ත්වයක පවතී. මෙම රජයන් සිරිතක් වශයෙන් නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම නොකඩවා ප්‍රමාද කරයි. ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා බලපෑම් කරන විට ඇතැම් රාජ්‍යයන් ඒ සඳහා ඉතා මන්දෝත්සාහිතාවයක් දක්වයි. එම රටවල් බලපෑම් වලට අවනත වීම සඳහා ඇතැම් අවස්ථාවලදී ඉතා සීමිත අයිතියක් පමණක් ලබා දීමට පියවරගෙන ඇත. අප්‍රිකා කලාපයේ ඝානාව කෙන්යාව, මලාවී, නයිජීරියාව, සියරා ලියෝන්, ටැන්සානියාව හා සැම්බියාව ද කැරීබියානු කලාපයේ බාබඩෝස් හා ගයනාව ද සහ පැසිපික් කලාපයේ හා පැපුවා නිවුගිනියාව යන රටවල රජයන් සහ සිවිල් සමාජය විසින් මෙම අයිතිය ලබා දීම සඳහා පිළියෙල කර ඇති පනත් කෙටුම්පත් දැනට සලකා බැලීමේ තත්ත්වයක පසු වේ. නයිජීරියාවේ මෙම අයිතිය ලබාගැනීම සඳහා වූ ව්‍යාපාරය දැනට දශකයක් පමණ පැරණිය. එරට පාර්ලිමේන්තුව විසින් 2008 දී නීතිය සම්මත කළ ද එය වඩාත් ප්‍රගතිශීලී ස්වරූපයක් දරන බැවින් එයට අස්සන් තැබීම ජනාධිපතිවරයා විසින් ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත. එබැවින් නව ජනාධිපතිවරයෙකු පත්වීමෙන් පසු සිවිල් සමාජය විසින් නැවත වරක් එම පනත සම්මත කර ගැනීම සඳහා ව්‍යාපාරයක් දියත් කරනු ලැබ තිබේ. එසේම කෙන්යාවේ ඉතා දීර්ඝ කාලයක් පුරා මෙම අයිතිය ලබා ගැනීම කටයුතු කරන නමුත් මහමැතිවරණයට පෙර එය නීතිගත කිරීමට පාර්ලිමේන්තුව අපොහොසත් විය. ඒ අනුව නැවත පාර්ලිමේන්තුව ස්ථාපිත කිරීමෙන් පසු සම්පූර්ණ ව්‍යවස්ථාපිත ක්‍රියාවලියම යළිත් ආරම්භ කිරීමට සිදුවී ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු වලට ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය නීතිගත කිරීම සඳහා මුල් වරට ප්‍රයත්නයක් දරනු ලැබුවේ 1998 දීය. අනතුරුව 2003 දී එවකට පැවති රජයේ නියෝජිතයන් ජනමාධ්‍යයේ සහ විනිවිදභාවය වෙනුවෙන් පෙනී සිටින සිවිල් සංවිධාන වල එකතුවකින් යුතු කමිටුවක් විසින් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමේ අයිතිය ලබාගැනීමේ නීතියක් කෙටුම්පත් කරන ලදී. එය පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට අමාත්‍ය මණ්ඩලයේ අනුමැතිය ලැබුණි. එහෙත් 2004 දී පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරීමත් සමග අදාළ පනත් කෙටුම්පත හමස් පෙට්ටියට දැමුණේ ඒ සඳහා ඉන් පසුව බලයට පැමිණි රජයයන් කිසිදු උනන්දුවක් නොදැක්වූ බැවිනි.³³ වෙනත් අධිකරණ බලඅධිකාරීන්ගෙන් ලබා ගත් ඉතා හොඳ පිළිවෙත් ද එකතු කරමින් තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත් කෙටුම්පතක් ශ්‍රී ලංකා නීති කොමිසම විසින් වසර 2003 දී ඉදිරිපත් කරන ලදී.³⁴ රජයේ ආරංචි මාර්ග වලින් දැන ගැනීමට ලැබෙන පරිදි සකස් කරන ලද සංශෝධිත පනත් කෙටුම්පතක් රජය ඇතුළත ඉතා විශ්වාසවන්ත සාමාජිකයන් අතර බෙදා හැර ඇති බවට වාර්තා ලැබී ඇත. එහෙත් මේ සම්බන්ධයෙන් සිවිල් සංවිධාන හෝ ජනමාධ්‍යයෙන් උපදෙස් ලබා ගත් බවට තොරතුරක් නොමැත. මෑතකදී අවසන් කරන ලද උතුරු සහ නැගෙනහිර යුද්ධය කෙරෙහි රජයේ පූර්ණ අවධානය යොමු වී තිබුණ බැවින් මෑතකදී ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය සඳහා කටයුතු සිදු වූයේ ඉතා මන්දගාමීවය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නීතිගත කර ඇති රටවල් 84 ක තොරතුරු කලාපීය වශයෙන්

යුරෝපය	ආසියා/පැසිපික්	ඇමෙරිකා රාජ්‍යයන් / කැරිබියානු	අප්‍රිකාව	
ඇල්බේනියාව ආර්මේනියාව ඔස්ට්‍රියාව බෙල්ජියම් බොස්නියා බල්ගේරියාව ක්‍රෝමියා චෙක් සමුඛාණ්ඩුව ඩෙන්මාර්කය එස්ටෝනියාව පින්ලන්තය ප්‍රංශය ජෝර්ජියාව ජර්මනිය ග්‍රීසිය හංගේරියාව අයිස්ලන්තය අයර්ලන්තය ඉතාලිය කසකස්තානය	කොසෝවෝ කිරිගිස්ටාන් ලැක්ටියාව ලික්ටෙන්ස්ටීනය ලිතුවේනියාව මැසිඩෝනියා මොල්ඩෝවා මොන්ටේනිග්‍රෝව නෙදර්ලන්තය නෝර්වේ පෝලන්තය පකුගාලය රොමේනියාව සර්බියාව සලෝවේනියාව ස්පාඤ්ඤය ස්වීඩනය ස්විට්සර්ලන්තය තුර්කිය යුක්රේනය එක්සත් රාජධානිය	ඕස්ට්‍රේලියාව බංගලාදේශය චීනය කුක් දූපත් ඉන්දියාව ඊශ්‍රායලය ජපානය ජෝර්දානය නේපාලය නවසීලන්තය පාකිස්තානය පිලිපීනය දකුණු කොරියාව තායිවානය ටිබෙට් තායිලන්තය උස්බෙකිස්තානය	ඇන්ගුවා සහ බාර්බඩුව ආර්ජන්ටිනාව අරුබාව බෙලිසියාව කැනඩාව කේම්බ්‍රිජ් දූපත් චිලී කොලොම්බියාව ඩොමිනියන් සමුඛාණ්ඩුව නෙදර්ලන්ත ඇස්ටියල්ස් ඉක්වදෝරය ජැමෙයිකාව පොන්ට්‍රුස් මැක්සිකෝව නිකරගුවාව පැනමාව පේරු ශාන්ත වින්සන්ට් සහ ග්‍රැනඩිනස් ග්‍රීනඩා සහ ටොබාගෝ ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය	ඇන්ගෝලාව දකුණු අප්‍රිකාව උගන්ඩාව සිම්බාබ්වේ

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සංවර්ධනය සඳහා වූ ප්‍රවේශය

ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජික රටවල් මහත් ප්‍රයත්නයක් දරා සොයා යන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තහවුරු කිරීම සහ සීඝ්‍ර සංවර්ධනයක් ලබාගැනීමට අතිමහත් වූ පිරිවහලක් ලැබෙන විවෘත ආණ්ඩුකරණය සලකා බැලීමේදී තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය තහවුරු කිරීම සඳහා බොහෝ සාමාජික රටවල් නීති සම්පාදනය කිරීමට මැලිකමක් දැක්වීම ඉතා පුදුමාකාරය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ස්ථාපිත කිරීම යහපාලනය, විනිවිදභාවය සහ වගවීම මෙන්ම සහභාගිත්වය සහතික කිරීමක් මෙන්ම දුප්පත් ජනතාව වෙත පතිත වී ඇති සාපයක් වන දූෂණය පිටු දැකීම සඳහා ශක්තිමත් පදනමක් දැමීමකි. එබැවින් මෙය අර්ථශාස්ත්‍රඥයින් මෙන්ම අධි විශ්වාසී මනසකින් පෙළෙන ප්‍රතිසංස්කරණවාදීන් විසින්ද වැළඳගත යුත්තකි.

සහභාගිත්ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය අර්ථවත් කිරීම

එක්සත් ජාතීන්ගේ සහ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සාමාජික රටක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාව මෙම ජගත් ආයතන දෙකේ ශක්තීන් වශයෙන් පවතින පිළිගැනීම සහ මූලධර්මයන්ට එකඟත්වයක් දැක්විය යුතුය. 1999 දී එක්සත් ජාතීන්ගේ විශේෂ සටහන්කරුවෙකු (Rapporteur) විසින් තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස පිළිබඳව මෙසේ සඳහන් කර ඇත. එනම්, "තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස තුළ ජනතාවට විවෘතව තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය ඇතිකිරීම සහ ඔවුන් වෙනුවෙන් රජයෙන් විසින් කරනු ලබන කාර්යයන් කවරේදැයි දැන ගැනීමට ඉඩ සැලැස්වීමක් නොමැතිවුවහොත් සත්‍යය එක තැන පල් වීමත් රාජ්‍යය කටයුතු වලට ජනතා සහභාගිත්වය අහිමි වී යාමක් සිදුවනු ඇත. එසේම 1991 දී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය රටවල්වල එකතුවේ හරාරේ ප්‍රකාශනය "පුද්ගලයාගේ නොබෙදිය හැකි සහභාගිත්වය සඳහා වන අයිතිය නිදහස් සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන ක්‍රියාවලිය ඔහු හෝ ජීවත් වන සමාජය සකස් කිරීමට පදනමක් වේ යන්න පිළි ගනී. කෙසේ වුවද සියලුම පොදු රාජ්‍යය මණ්ඩලීය රටවල් සාමාජිකයන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කෙරෙහි ස්වකීය කැපවීම සඳහා ප්‍රතිඥා දී තිබුනද බොහෝ රටවල යහපාලනය පිළිබඳව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මූලධර්ම විනිවිදභාවය සහ වගවීම කෙරෙහි බැඳීම විශාල වශයෙන් දක්නට නොලැබේ. එහෙත් මෙහිදී විද්‍යමාන වන කරුණක් නම් කාලයෙන් කාලයට පවත්වනු ලබන මැතිවරණ සහ රාජ්‍යයන් තුළ බලපෑමක්වන නිලධාරී පැලැන්තිය රජයන් විඩාත් ප්‍රතිවාර දක්වන මට්ටමක යොමු කිරීමට ස්ථාවර වූ උත්සාහයක නොයෙදීමයි. ඒ සඳහා බොහෝ දේ කිරීමට තිබේ. තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබා ගැනීම විධිමත්භාවයේ සිට උපදේශාත්මක, සවන්දීම සහ සහභාගිත්ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කෙරෙහි යොමුවීම සඳහා වූ ප්‍රධාන මාර්ගයයි.

ජනතාව බලගන්වීම

අපහැදිලි විශ්වාසයන් සහ උපකල්පනයන් මත රඳා පවතිනු වෙනුවට ශක්තිමත් තොරතුරු පදනමකින් සන්නද්ධ වන ජනතාව බලයේ සිටින පුද්ගලයන් වගවීමෙන් බැඳ තබාගැනීමට අවශ්‍ය ආත්ම විශ්වාසය ලබාගනී. විශ්වාසනීය සහ සත්‍ය තොරතුරු වලින් සන්නද්ධ වූ විට සමාජයෙන් මුළු ගන්වී ඇති පුද්ගලයන්ට පවා තමන්ගේ අයිතිවාසිකම් ලබාගැනීමට පියවර ගත හැකිය. උදාහරණයක් වශයෙන් දෛනික වැටුප් ලබන සේවකයකුට තම කොන්ත්‍රාත්කරුගෙන් සේවක පඩි නඩි වශයෙන් එම කොන්ත්‍රාත්කරු ලබාගන්නා මුදල තමන්ට හිමි වේතනය ලෙස නිසියාකාරව ගෙවන්නේදැයි දැනගැනීම සඳහා වැටුප් ලේඛන පරීක්ෂා කිරීමට ඉල්ලීමක් කළ හැකිය. රෝගියෙකුගේ පවුලේ අයට රජය විසින් පාලනය කරනු ලබන මහජන සෞඛ්‍ය මධ්‍යස්ථානයකින් පිළිගත් ක්‍රම සහ උපදෙස් මාලා අනුව තම රාජකාරි කටයුතු කරන්නේද යන වග සොයා බැලිය හැකිය. රජය විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන පෞද්ගලික වාර්තා තමන්ගේ හිමිකම් ප්‍රකාරව නිසියාකාරව සහ විශ්වාසනීය ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලබන්නේද යන්න සොයා බැලීමට හෝ පරීක්ෂා කිරීමට හෝ විශ්‍රාමලාභියෙකුට හැකිය. ධනවත් සහ රාජයට බලපෑම් සිදු කළ හැකිය. කොන්ත්‍රාත්කරුවෙකුට රජයේ ටෙන්ඩරයක් දුෂිත අන්දමින් ලබා දී ඇතැයි එය නොලැබුණු සුළු ව්‍යාපාරිකයෙකුට අනාවරණය කරගැනීමට හැකි වුවහොත් ඔහුට ඊට එරෙහිව වන්දි ලබා ගැනීම සඳහා නඩු මාර්ගයට පිවිසිය හැකිය. රජයේ කොන්ත්‍රාත්තුවේ සඳහන් ක්‍රමවේදයන්ට ප්‍රතිවිරුද්ධව තමන් පදිංචිව සිටින ප්‍රදේශයේ මාර්ගයක් ඉදි කරනු ලබන්නේ නම් එහි ප්‍රමිතිය පිළිබඳව ප්‍රශ්න කිරීමට පදිංචිකරුවෙකුට හැකියාවක් ඇත. යම්කිසි ව්‍යාපෘතියක් පරිසරයට හානිකර ප්‍රතිඵල ඇති කිරීමට තුඩු දෙන බව පෙනී ගියහොත් පුරවැසි කමිටුවකට එයට අදාළ ලේඛන පරීක්ෂා කර බැලීමට අයිතියක් ඇත. නියත වශයෙන්ම තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයට ජනතාවට ලැබෙන හිමිකම රාජ්‍යය නිලධාරීන් හා ආයතන ඔවුන්ගේ රාජකාරි නිසියාකාරව ඉටු කරන්නේද යන්න සොයා බැලීමට ජනතාව බලගන්වනු ලබයි.

ජනතාව තමන්ට හිමි ඉතා මූලික ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අයිතියක්වන ජන්ද බලය භාවිතා කරන අවස්ථාවලදී පවා තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ප්‍රවේශවීම දුෂ්කර වී ඇත. තොරතුරු වල අඛණ්ඩ ගලායාමක් නොමැති විට අමාත්‍යාංශ ක්‍රියා කරන ආකාරය, දේශපානඥයන් කටයුතු කරන ආකාරය, ඔවුන්ගේ අත්දැකීම් නව අපේක්ෂකයන්ගේ පළපුරුද්ද සහ සුදුසුකම් දැන ගැනීම දුෂ්කර වේ. මෙවැනි තත්ත්වයන් යටතේ මැතිවරණයකදී විද්‍යමාන

විය හැක්කේ පටු දේශපාලන අවශ්‍යතාවයන්, ගෝත්‍රික, කුල, ආගමික හෝ පංති හිතවත්කම් යන තේරීම් රටාව ජනතාව විසින් තම නියෝජිතයන් තෝරාගැනීමේදී පදනම් කර ගැනීමයි. එසේම බොහෝ විට අල්ලස් ද ඇතුළුව දේශපාලන පක්ෂ වලට මැතිවරණ සමයේදී ලැබෙන අරමුදල් පිළිබඳව පරීක්ෂා කිරීමේ අයිතිය නොමැති වීමෙන් ජනතාවට ඇතැම් කණ්ඩායම් තම පෞද්ගලික ලාභ ප්‍රයෝජන සඳහා පුද්ගලයන් තෝරාපත්කර ගැනීම වැලැක්වීමට නොහැකි තත්ත්වයකට පත්වේ. ඡන්දදායකයන් වඩ වඩා දැනුම්වත් වීම යනු වඩාත් හොඳ දැනුම්වත් වූ තේරීමක් සිදුකළ හැකිවීම මෙන්ම, වගකිවයුතු ව්‍යවස්ථාදායකයක් සහ වඩාත් හොඳ පාලනයක් සඳහා මන්ත්‍රීවරුන් තෝරා පත් කර ගැනීමට හැකිවීමයි.

**තමන් ඡන්දය දෙනු ලබන්නේ සත්‍ය වශයෙන්ම
කවරෙකුටද යන්න දැන ගැනීම**

බොහෝ රටවල මෙන් ඉන්දියාවේ මැතිවරණ නීතිය අනුව බරපතල අපරාධ සඳහා වරදකරු වූ පුද්ගලයන් මැතිවරණයකට ඉදිරිපත් වීම සඳහා නුසුදුස්සන් කර ඇත. එහෙත් චෝදනා ඉදිරිපත් කර නොමැති විට සහ නඩු විභාගයක් පොරොත්තුවෙන් සිටීම හෝ අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කර ඇති විටකදී හෝ එවැනි පුද්ගලයෙකුට මැතිවරණයකට ඉදිරිපත් වීම සඳහා බාධාවක් නැත. 2002 දී ඉන්දියාවේ ගුජරාට් ප්‍රාන්තයේ ප්‍රධාන දේශපාලන පක්ෂ වලින් මැතිවරණය සඳහා ඉදිරිපත් කළ අයගෙන් සෑම අපේක්ෂකයන් 6 දෙනෙකුගෙන් එක් අයෙකු ඉතා බරපතල අපරාධ චෝදනාවන්ට ලක්වූවන් වූහ. මොවුන් අතරින් පාලක පක්ෂයෙන් ඉදිරිපත් වූ 25 දෙනෙකු ජයග්‍රහණය කළා පමණක් නොව ඔවුන්ගෙන් සමහරකුට අමාත්‍යාංශ පදවි පවා ලැබුණි. මෙවන් පසුබිමක් ඇති පුද්ගලයන් බොහෝ දෙනෙක් පාර්ලිමේන්තුවට සහ ප්‍රාන්ත සභා වලට තේරී පත් වීමෙන් කණස්සල්ලටත් අවදානමටත් පත් වූ ධෛර්යසම්පන්න විද්වතුන් සමූහයක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අයදුම්පතක් ඉදිරිපත් කළහ. ඔවුන් ඉල්ලා සිටියේ ඉන්දියාවේ පවත්නා නාමයෝජනා රෙගුලාසි වෙනස් කරන ලෙස සහ මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වීමට අපේක්ෂා කරන අයදුම්කරුවන් තමන්ට එරෙහිව බරපතල අපරාධ චෝදනා ඇතොත් ඒවා අනාවරණය කිරීම අභිචාර්යය කිරීමට අවශ්‍ය වෙනස්කම් සිදුකිරීම සඳහා ඉන්දියාවේ මැතිවරණ කොමිෂමට නියෝග කරන ලෙසය.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මෙයට එකඟ විය. එයට පදනම් වූයේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට පදනම් වූ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය යන සිද්ධාන්තය මත විශේෂයෙන් අපරාධ චෝදනා ඇතොත් ජන්දදායකයෙකුට එම ජන්දදායකයාගේ පසුබිම පිළිබඳව දැනගැනීමට ඇති ව්‍යවස්ථානුකූල අයිතිය පිළිබඳ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ස්ථාවරයයි. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ නියෝගය අනුව මැතිවරණ කොමිසම අදාළ වෙනස්කම් මැතිවරණ ක්‍රියාවලියට වහාම හඳුන්වා දෙන ලදී.

කෙසේ වුවද, ඉතා කලාතුරකින් දක්වන එක්සත් කමක් ප්‍රදර්ශනය කරමින් සියලුම දේශපාලන පක්ෂ එක්සත්ව මෙම තීරණයට එරෙහි වූ අතර මැතිවරණ කොමිසමේ නියෝග බලරහිත කිරීම සඳහා රාජ්‍ය ආඥාපනතක්ද සම්මත කරන ලදී. මුල් පෙත්සම්කරුවන් සහ වෙනත් පුරවැසි කණ්ඩායම් වහාම මෙම ආඥාපනතේ නීත්‍යානුකූල බව අභියෝගයට ලක් කරමින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළ අතර ඔවුන්ගේ තර්කය වූයේ ව්‍යවස්ථානුකූලව සහතික කරන ලද මානව අයිතීන් මෙමඟින් නිශ්ක්‍රීය වන බවයි. නැවත වරක් අධිකරණය ජන්දදායකයාගේ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වූ ශුද්ධ වූ අයිතිය පිළිගන්නේ අදාළ ආඥාපනත අවලංගු කරන ලදී. අධිකරණය විසින් තීරණය කරන ලද්දේ යුක්තිසහගත අන්දමින් තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ජනතාව සතු මූලික අයිතිය සීමා කළ නොහැකි බවයි. ඒ අනුව මේ වනවිට සියලුම අපේක්ෂකයන් තම නාම යෝජනා පත්‍රය භාරදීමේදී ඔවුන්ට එරෙහිව අපරාධ චෝදනා නැති බවටත් ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපන සුදුසුකම් සහ ඔවුන්ගේ වත්කම් සහ ණය මුදල් ලේඛණයක් දිවුරුම් පෙත්සමක් මගින් ඉදිරිපත් කළ යුතුය. මහජනතාවගේ දැනගැනීම සඳහා මෙම තොරතුරු වලට පුළුල් ප්‍රචාරයක් ලබා දිය යුතු අතර එය මැතිවරණ කොමිසමේ වෙබ් අඩවියට ද ඇතුල් කළ යුතු වේ.

බංග්ලාදේශයේ මේ හා සමාන නඩුවක් මහාධිකරණය ඉදිරියේ ගොනු කරන ලදී. එය විභාග කළ අධිකරණය විසින් අට විධියක තොරතුරු අයදුම්කරුවන් විසින් අනාවරණය කිරීම සහතික කිරීම සඳහා කටයුතු කරන මෙන් මැතිවරණ කොමිසමට නියෝග කරන ලදී. එනම්, දේපළ, අපරාධ චෝදනා සහ සියලුම අපේක්ෂකයන්ගේ අධ්‍යාපන පසුබිම යනාදී කරුණුය. පුද්ගලික අභිමතාර්ථයන් සහිත කණ්ඩායම් මෙම තීරණය අභියෝගයට ලක් කිරීමට පියවර ගත්හ. කෙසේ

වුවද මෙම ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි මහත් සෝදිසියෙන් සිටි පිරිසකට ඉතා සාර්ථක අන්දමින් මැදිහත් වීමට හැකි විය. එක් විනිසුරුවරයෙකුගෙන් සමන්විත අධිකරණයක් (Single Judge bench) මගින් මහාධිකණයේ තීරණය අත්හිටුවීම් සඳහා දෙන ලද අතුරු තහනම් නියෝගය ඉවත්ලීම සඳහා පියවර ගැනීමට ඔවුහු සමත් වූහ. ඒ අනුව මිලඟ මැතිවරණයේදී මෙම අධිකරණ තීන්දුව ක්‍රියාත්මක වීමට බොහෝ දුරට ඉඩ තිබේ.

රජය කෙරෙහි විශ්වාසය සහතික කිරීම

විවෘත ප්‍රතිපත්ති තුළින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ ජාතික ස්ථාවරත්වය තවදුරටත් ශක්තිමත් වේ. මෙයින් ජනතාව තුළ තම නියෝජිතයන් කෙරෙහි වැඩි විශ්වාසයක් උපදවයි. එය එලදායි පාලනයේ තීරණාත්මක අංගයකි. ජනතා විශ්වාසයක් නොමැතිව රජයක් තම ප්‍රතිපත්ති සහ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී විරෝධයන්ට ලක් වීමෙන් මහත් දුෂ්කරතාවයට පාත්‍ර විය හැකිය.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩල පදනම විසින් 1999දී පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයට අයත් රටවල් 47 කට වැඩි ප්‍රමාණයක පුරවැසියන් 10,000 ක පමණ අදහස් ලබාගනිමින් සිදුකළ අධ්‍යයනයකදී පුරවැසියන් තුළ තමන්ගේ රජයන් පිළිබඳව ඉහළ යමින් පවතින කළකිරීම අනාවරණය කරගත හැකි වී ඇත. "පුරවැසියන් තම රජයන්හි අරමුණු සහ චේතනාවන් පිළිබඳව සැක පහළ කරයි. ඔවුන් බොහෝ දුරට කල්පනා කරන්නේ තමන්ගේ තෝරා පත් කළ නියෝජිතයන් විසින් ඔවුන් නොසලකා හැර හෝ නැතහොත් පාවා දී ඇති බවයි. සැබවින්ම ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා සාක්ෂාත් කිරීම සඳහායැයි නිර්මාණය කෙරෙන වැඩසටහන් සහ ආයතන කෙරෙහි ඔවුන් තුළ කුකුසක් පවතී. ඔවුන් හිතරම විශ්වාස කරන්නේ තමන් නොසලකා හැර ඇති බවත්, මගහැර ඇති බවත් සහ තමන් කෙරෙහි කිසිදු සැලකිල්ලක් නොදක්වන බවත්ය.³⁹ රජයන්හි සුපිළිපත් බව තව තවත් වර්ධනය විය යුතු අතර එය වර්ධනය වන බව සැබවින්ම විද්‍යමාන විය යුතුය. මෙම අරමුණු දෙකම සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා විවෘතභාවයෙන් යුත් රජයන් සහ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පැවතීම බොහෝ දුරට ප්‍රයෝජනවත් වේ.

**ඉන්දියාවේ පොලිස් ස්ථාන මාරුවීම් වලදී සිදුවන දූෂණ වලට එරෙහි
ගාන්ධි වරයෙකුගේ විමුක්තිකාමී අරගලය**

මහාරාෂ්ට්‍ර ප්‍රාන්තයේ සුප්‍රසිද්ධ 2002 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත උපයෝගී කරගනිමින් දේශපාලන මැදිහත්වීම් නිසා සිදු වන පොලිස් ස්ථාන මාරුවීම් හෙළිදරවු කිරීම සඳහා මුම්බායි හි ස්ථානගතව සිටි ශයිලේස් ගාන්ධි නැමති ක්‍රියාකාරකයෙකු ව්‍යාපාරයක් දියත් කළේය. පොලිස් අත්පොතේ 413 රීතිය අනුව පොලිස් නිලධාරීන් තමන්ගේ ස්ථාන මාරුවීම් අවලංගු කර ගැනීම සඳහා වෙනත් දෙපාර්තමේන්තුවල නිලධාරීන් හෝ දේශපාලනඥයන් පසු පස යෑම සම්පූර්ණයෙන්ම තහනම් කර ඇති අතර එය රීතිය සම්පූර්ණයෙන් උල්ලංඝනය කිරීමකි. ගාන්ධි විසින් අවුරුදු දෙකක කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ ප්‍රාන්ත හෝ මධ්‍යම ව්‍යවස්ථාදායකයේ මන්ත්‍රීවරුන් විසින් සහ අමාත්‍යවරුන් විසින් පොලිස් නිලධාරීන් ස්ථාන මාරු කිරීම සඳහා නියෝග කිරීම හෝ ඉල්ලා සිටීම පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක දත්ත පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ලදී. මේ සම්බන්ධයෙන් ඉල්ලීම් ගණනාවක් ගාන්ධි විසින් ගොනු කරන ලද අතර එයට අභියාචනා 9 ක් සහ පෞද්ගලික විමර්ශන 11 ක් අයත් විය. ඊට අමතරව මුම්බායි පොලීසිය විසින් ඔහුගේ ඉල්ලීම් වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම ප්‍රමාද කිරීම සම්බන්ධයෙන් ගොනු කිරීම් රාශියක්ද එයට අඩංගු විය. අභියාචනය ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පසු ප්‍රාන්ත පනතක් යටතේ පිහිටුවනු ලැබූ නිදහස් අභියාචනා මණ්ඩලයක් වූ “ලොක් අයුක්තා” නමැති මණ්ඩලය විසින් ගාන්ධි විසින් අපේක්ෂා කරන ලද ලේඛණ ලබා දෙන මෙන් අවසාන වශයෙන් නියෝග කරන ලද අතර අදාළ තොරතුරු සැපයීමට ප්‍රමාද වීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රාන්ත රජයට සහ පොලීසියට තදබල ලෙස අවවාද කරන ලදී. එසේම දේශපාලනඥයන්ගේ නිර්දේශ මත ස්ථාන මාරුවීම් ලැබූ පොලිස් නිලධාරීන්ට එරෙහිව ක්‍රියා කරන මෙන් ද නියෝග කරන ලදී.

ඉතාම දුර්වල හේතූන් මත පවා ස්ථාන මාරු වීම් රාශියක් ක්‍රියාත්මක කර ඇති බව මුම්බායි හි පොලිස් කොමසාරිස් සහ අධ්‍යක්ෂ ජෙනරාල් විසින් නිකුත් කළ පිටු 50 ක වාර්තාවකින් අනාවරණය විය. උදාහරණ වශයෙන් මෙයින් ස්ථාන මාරුවීම් බොහොමයක් දුම්රිය පොලවල පිහිටි පොලිස් ස්ථානවල හෝ ත්‍රස්තවාදීන්ගෙන් ගහන අවදානම් සහ දුෂ්කර ප්‍රදේශ වලට ලබා දුන් ස්ථාන මාරුවීම් වෙනස්කර වඩාත් ආරක්‍ෂාකාරී හා හිතකර නගර වෙත දුන් ස්ථාන මාරුවීම් විය. වඩාත් අවධානය යොමුවිය යුතු කාරණය මෙම ස්ථාන මාරුවීම් 61 කින් ස්ථාන මාරුවීම් 58 ක් සඳහා ඉල්ලීම් ලැබී තිබුණේ ප්‍රාන්ත මැතිරවණ වලට පෙර ප්‍රධාන ඇමති සහ නියෝජ්‍ය ඇමති යන ඇමති දෙපොළ මගින් වීමය.

අමාත්‍යවරුන්, ව්‍යවස්ථාදායකය සහ මන්ත්‍රීවරුන් පොලිස් නිලධාරීන් 143 කගේ ස්ථාන මාරුවීම් සඳහා ඉල්ලීම් කර තිබුණි. මේ අතර මුම්බායි පොලිස් කොමසාරිස් වෙත අන්තර් නගර ස්ථාන මාරුවීම් සඳහා නිර්දේශ කරමින් ලිපි 139 ක් ලැබී තිබුණි. ගාන්ධි වෙත ලැබුණු තොරතුරු අනුව හිටපු නගරාධිපතිවරුන් සහ දේශපාලන පක්ෂ වල දිස්ත්‍රික් ඒකක ප්‍රධානීන් විසින් පවා ස්ථාන මාරුවීම් සඳහා ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කර තිබූ බව අනාවරණය විය.

අනතුරුව නියෝජ්‍ය පොලිස් කොමසාරිස් විසින් වකුලේඛ 2 ක් නිකුත් කරන ලදී. ඒවායේ සඳහන් වූයේ “413 ඊතිය උල්ලංඝනය කිරීමට චරෙහිව ඉතා තදින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ” යන්නයි. එසේම ගාන්ධි වෙත අදාළ පුද්ගලයන්ගේ නම් ගම් නොලැබුණද, ඔහු වෙත දැනුම් දෙනු ලැබුවේ නිලධාරීන් 71 දෙනෙකට සහ කොස්තාපල් වරුන් 64 දෙනෙකුට ස්ථාන මාරුවීම් ලබා ගැනීමට බලපෑම් කිරීම පිළිබඳව අවවාද කර ඇති අතර ඔවුන්ගේ සේවා පොත්වල අදාළ සටහන්ද තබා ඇති බවයි. මින් ඉදිරියට 413 ඊතිය උල්ලංඝනය වීමට කිසිසේත්ම ඉඩ නොතබන බවට ඉතා තද සංඥාවක් පොලිස් කොමසාරිස්වරයා විසින් නිකුත් කිරීමද විශේෂයකි. ගාන්ධි බලාපොරොත්තු වූ සියලුම තොරතුරු නොලැබුණද, ප්‍රාදේශීය පොලිසිවල පැවති දූෂණ සහ අකුමකතා ගණනාවක් හෙළිදරව් කිරීමට ඔහු ලද තොරතුරු හරහා හැකි විය.

පාර්ලිමේන්තුව විසින් වඩාත් ශක්තිමත් තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය සඳහා 2005 දී ප්‍රාන්ත නීතිය ඉවත් කරන ලදී. මේ අතරතුරේදී තොරතුරු ලබාගැනීමේ ප්‍රවේශයන්හිදී ඇති වන අර්බුද නිරාකරණය කිරීම සඳහා 2008 දී ප්‍රධාන තොරතුරු කොමසාරිස් වශයෙන් ගාන්ධිව පත් කරන ලදී.

කාලාන්තරයක් පුරා පැවති අස්ථාවරත්වය සහ අර්බුද ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධනය සඳහා විශාල බාධකයක් විය. ස්වකීය රජය කෙරෙහි ජනතාවගේ විශ්වාසය ශක්තිමත් කිරීම අර්බුද ඇති වීම අවම කිරීම සඳහා යම් තරමකින් ඉවහල් වේ. විවෘතභාවය මෙන්ම රජයේ කටයුතු පිළිබඳව තොරතුරු දැනගැනීමට ඉඩකඩ සැලසීම ජාතික ස්ථාවරත්වයට පිරිවහලක් වනුයේ රජය හා ජනතාව අතර ද්විපාර්ශ්වික සංවාදයක් ඇතිවීම හරහාය. එමඟින් රජය හා ජනතාව අතර දුරස්ථභාවයද අඩුවන අතර තමන් නොසලකා හැර ඇතැයි යන හැඟීමද හැකි වී යනු ඇත. තමන් පාලනයේ කොටසක් බවත් පෞද්ගලිකවම තීරණ

ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය නිරීක්ෂණය කිරීමට හැකියාව පවතින බවටත් හැඟීමක් පුරවැසියන් තුළ ඇති වීමෙන් තමන් බල රහිත හා දුර්වලය යන මතවාදයන් එක් කණ්ඩායමකට වඩා තවත් කණ්ඩායමකට අසාධාරණ ලෙස වාසි සහගත තත්ත්වයක් ඇතිවන බවටත් තිබෙන විශ්වාසයක් අවම කළ හැකිය.

ජනතාව කේන්ද්‍රීය කරගත් සංවර්ධනය සඳහා සහාය

පසුගිය ශත වර්ෂයේ අවසානයත් සමඟ, පොදු රාජ්‍යය මණ්ඩලයේ සියලුම සාමාජික රටවල් එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය සමඟ එක්ව සහභාගි සංවර්ධන ඉලක්කයක් වූ දර්ද්‍රතාවය අවම කිරීම සහ සංවර්ධන න්‍යාය පත්‍රයක් සකස් කිරීම සඳහා පෙර නොවූ විරූ අයුරින් කැපවීමට ප්‍රතිඥා දුන්නේය. දර්ද්‍රතාවය මුළුමනින්ම තුරන් කිරීම, ජනතාව කේන්ද්‍රීය කරගත් සහ අඛණ්ඩ සංවර්ධනයක් සහ ජීවන තත්ත්වයන්හි පවතින අසමානතා ඉවත් කිරීම සඳහා 2002 වසරේ “කුලම්” හිදී රැස්වූ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රාජ්‍ය නායකයෝ එකඟ වූහ. 2007 වසරේ “කම්පාලා” හිදී රැස්වූ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රාජ්‍ය නායකයන් “සහභාගි වර්ෂයේ ඉලක්ක” සාක්ෂාත් කර ගැනීමට බොහෝ පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ රටවල් අපොහොසත් වීම පිළිබඳව තම දැඩි කනගාටුව ප්‍රකාශ කළ අතර “සහභාගි වර්ෂයේ ඉලක්ක” සහ එයට අනුබද්ධිත ඉලක්ක සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ ප්‍රයත්නයන් වඩාත් තීව්‍ර කිරීම කෙරෙහි තම කැපවීම නැවත වරක් සහතික කරන ලදී.

එහෙත් අභාග්‍යයකට මෙන් 2009 දී පවා තවදුරටත් දර්ද්‍රතාවය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ප්‍රධාන සලකුණක් වශයෙන් පවතී. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ ජීවත් වන ජනතාවගෙන් 2/3 ක් පමණ තවමත් දෛනිකව අමෙරිකානු ඩොලර් 2 කටත් වඩා අඩු ආදායම් මට්ටමක සිටිති. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සිටින මිලියන 130 කට ආසන්න දරුවන්ගෙන් අඩක් පමණ ප්‍රාථමික අධ්‍යාපනයක් ලැබීම සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබාගත නොහැකිව සිටිති. එච්.අයි.වී/ඒඩ්ස් රෝග කාරකයට ගොදුරු වූ ලෝක ජනතාවගෙන් 2/3 ක් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ සිටින බවට අනාවරණය වී ඇති අතර එයින් 60% ක් ස්ත්‍රීන්ය උප අප්‍රිකා සහරා කලාපයේ සහ දකුණු ආසියාවේ (පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ 85% ක් සඳහා නිවස්නය වූ) කුසගින්නෙන් පෙළෙන විශාල ජනකොට්ඨාශයක් ජීවත් වේ. දුගී බව දුරු කිරීමේ සහභාගි ඉලක්කය” ලෙස කර ගැනීම සඳහා තවත් යාන්තමින් අවුරුදු 5 ක පමණක් තිබියදී බොහෝ රටවල් ඉලක්කගත කාලසටහනින් ඉතා පසුපසින් සිටීම අවධානයට ගත්විස යුතු කරුණකි.

ධර්ද්‍රතාවය අඩු කිරීමේ ප්‍රයත්නයන් සහ සංවර්ධන උපාය මාර්ග මේ දක්වා අසාර්ථක වීමට බොහෝ දුරට හේතු වී ඇත්තේ එම සැලසුම්වලින් උපරිම ඵල ප්‍රයෝජන ලබා ගත හැකි වන පරිදි ජනතාව ඊට සම්බන්ධ කරගැනීමෙන් තොරව විශේෂඥයන්ගේ උපදෙස් මත පමණක්

එම සැලසුම් සකස්කර තිබූ බැවිනි. නිරන්තරයෙන්ම දුප්පත් ජනතාව සහ විශේෂයෙන් කාන්තාවන් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියෙන් සම්පූර්ණයෙන් බැහැර කර ඇත. ඉතා විශාල වශයෙන් ණය බරින් පෙළෙන දිළිඳු වූ රටක් වන නම රටට දිගුකාලීන වශයෙන් හිතකර ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් හඳුන්වා දිය හැකිව තිබූ හා ලෝක බැංකුවට අවශ්‍යව තිබූ අත්තර් දර්ශනවය අඩු කිරීමේ උපාය මාර්ග සහිත ලේඛනය පාර්ලිමේන්තුවට පවා යොමු නොකළ බවට ඝානාවේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙක් විසින් චෝදනා කරන ලදී. බොහෝ විට ආධාර දෙන කණ්ඩායම් පවා සංවර්ධන සැලසුම් ක්‍රියාවලියන් අත්‍යයන්ගෙන් වසන් කළහ. එහෙත් ජාත්‍යන්තර සිවිල් සංවිධාන මගින් චල්ල කරනු ලැබූ පීඩනයන් හමුවේ ලෝක බැංකුව සහ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල වැනි බහු ජාතික ආයතන පවා මේ වනවිට එම සැලසුම් විවෘතභාවයකින් සිදු කිරීමට පියවර ගනිමින් සිටිති. එහෙත් මෙම අභියෝගය ජය ගැනීමට තවත් බොහෝ දේවල් කළ යුතුව ඇත.

ශ්‍රී ලංකාව මධ්‍ය මානව සංවර්ධන කොටසට අයත් වුවද බොහෝ ජනතාව තවමත් දර්ශනවයෙන් පෙළෙති. වසර 2008 එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව සංවර්ධන වාර්තාවේ (UNDP Report) පොදු මානව සංවර්ධන දර්ශකය (Index) අනුව රටවල් 177ක කරන ලද සමීක්ෂණයකින් ශ්‍රී ලංකාව දර්ශනවය අතින් 99 වැනි ස්ථානයේ සිටින බව වාර්තා කර ඇත. 2005 සිට එම තත්ත්වයෙන් එනම් 93 වැනි ස්ථානයේ සිට පියවර හයකින් පහළ ගොස් ඇත. මෙය සැබැවින්ම ඉතා කෙටි කලකදී සියුම් අන්දමින් පහළ බැසීමකි. ශ්‍රී ලංකාව, ඉන්දියාවට වඩා ස්ථාන 29 කින් ඉදිරියෙන් තවමත් ඉහළ තළයක සිටියද එක්තරා කාල වකවානුවක් තුළ ජනගහනයෙන් 1/5 ක් දර්ශනවයෙන් පෙළුණි. ජාතික ආදායමෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ වාර්ෂික දළ දේශීය ඒක පුද්ගල ආදායම, ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපද ඩොලර් 1,300 ක් විය. එය දකුණු ආසියාවේ සාමාන්‍ය ඒක පුද්ගල ආදායම වන ඇමෙරිකානු ඩොලර් 590 සහ අඩුම ඒක පුද්ගල ආදායම වන ඇමෙරිකානු ඩොලර් 540 හා සසඳන කළ ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතී. කෙසේ නමුත් ජනගහනයෙන් 22.7% ක් තවමත් ජාතික දර්ශන රේඛාවෙන් පහළ මට්ටමක ජීවත් වේ. මෙයින් බහුතරයක් කේන්ද්‍රගත වී ඇත්තේ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ වලය. ජනවාර්ගික ගැටුම පැවති කාල වකවානුව තුළ දහස් ගණනින් පවුල් අවතැන් වීමෙන් දර්ශනවය පිළිබඳ ගැටළුව ඉතා උග්‍ර විය. එසේම තමන්ට වෙනස් වූ ආකාරයකට සැලකීම සහ ඉතා දරුණු ගෘහස්ථ හිංසනය සහ ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වයට ලක්ව සිටින කාන්තාව, තවමත් අඩු මට්ටමින් නියෝජනය වීම, සංවර්ධනය සඳහා ඔවුන්ගේ දායකත්වය අඩුවෙන් ඇගයීම, තවදුරටත් අබිණ්ඩව පවතී. කාන්තාවන් විශේෂයෙන් ද්‍රවිඩ සම්භවයක් ඇති කාන්තාවන්ගේ තත්ත්වයන් ඉහළ දමන බවට රජය විසින් ප්‍රතිඥා දී තිබුණද තවමත් එම ප්‍රතිඥාව කිසිලෙසකින් ඉටු වී නැත.

ක්‍රමවේද ඇතිකරලීම හරහා නාස්තිය අවම කිරීම

රාජ්‍ය සේවා විධිවිධානයන් නිසියාකාරව ක්‍රියාත්මක වීම සඳහා ප්‍රධාන බාධාවක් වන්නේ මහජන මුදල් ආයෝජනයේදී සිදුවන අල්ලස සහ දූෂණයයි. විශේෂයෙන් පොදු සෞඛ්‍ය සේවා සහ අධ්‍යාපන ක්‍රමය, උග්‍ර ආයෝජනයන් නිසා සහ / හෝ ලැබෙන සුළු අරමුදල් පවා කාන්දුවීම් නිසා ඒවායින් ප්‍රතිලාභ අපේක්ෂා කරන දුප්පත් ජනතාව වියට වරෙහිව හඬක් නැගීමට නොහැකිව අසරණ වී සිටී.

මෙය විශේෂයෙන් සමාජ සංවර්ධනය සඳහා ඉතා අඩුවෙන් වියදම් කරන රජයන් ඇති දකුණු ආසියාවේ වදාලෙන කරුණකි. ඉතා වැදගත් වන්නේ මෙම අරමුදල් යටත් පිරිසෙයින් නිසියාකාරව වියදම් කිරීමයි. අයවැය සහ වියදම් පිළිබඳව තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ප්‍රවේශයන් ඇති කර ගැනීම, අරමුදල් පිළිබඳ විනිවිදභාවයක් සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා වැදගත් මෙවලමක් වේ. මේ සඳහා උගන්වාගෙන හොඳ උදාහරණයක් පෙන්වුම් කළ හැකිය. ඒ අනුව තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය, සංවර්ධනය වන රටක අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ මුල් බැසගෙන ඇති දූෂණය අනාවරණය කර ගැනීම සඳහා මෙවලමක් වශයෙන් පාවිච්චි කරන ලදී.

1990 දී උගන්වාගෙන අධ්‍යාපනය සඳහා කළ වියදම වැඩි කළද වියදම් කළ ආකාරය පිළිබඳව සොයා බැලීම සඳහා කළ සමීක්ෂණයකදී අවුරුදු 5 ක කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ උගන්වාගෙන ප්‍රාථමික විද්‍යාලවල අභිවෘද්ධිය සඳහා වෙන් කළ මුදල් වලින් 87% ක් නිලධාරීන්ගේ සාක්කු පිරවූ අතර පාසැල් වලට දරුවන් බඳවා ගැනීම 50% වඩා අඩු මට්ටමක පැවතුණි. මෙම අනාවරණයවීම් තුළින් ජාතික රජය මහත් මවිතයට පත් වූ අතර දිස්ත්‍රික්ක වලට වෙන් කළ අරමුදල් පොම්ප කළ අයුරු මුද්‍රිත සහ ගුවන්විදුලි මාර්ගයෙන් ඒවායේ විස්තර ද සහිතව ප්‍රචාරය කරන ලදී. මෙහි අරමුණ වූයේ අරමුදල් හොර පාරෙන් යාම පාලනය කිරීමයි. ඒ අතරම ප්‍රාථමික පාසැල් අරමුදල් ලැබීමෙන් පසු ඒවා ලද බව දැන්වීම් මාර්ගයෙන් ප්‍රසිද්ධ කළ යුතුව තිබුණි. අධ්‍යාපනය වෙනුවෙන් කළ ප්‍රදානය කිරීම් සහ ඒ පිළිබඳව පළාත් පාලන ආයතන මට්ටමින් වගකීමකට බලකිරීම සඳහා අදාළ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබා ගැනීමේ හැකියාව දෙමාපියන්ට ලැබුණි. අවුරුදු 5 ක් තුළදී අරමුදල වෙනත් මාර්ගවලට හරවා යෑවීම ආශ්චර්යමත් අන්දමින් 80% සිට 20% දක්වා පහළ ගිය අතර දරුවන් බඳවා ගැනීම් මිලියන 3.6 සිට මිලියන 6.9 දක්වා දෙගුණයකින් වැඩි විය. පුවත්පත් සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබාගැනීමට හැකියාවක් තිබූ පාසැල් වලට ඔවුන්

වෙත ගලා ආ අරමුදල් වෙනත් පාසැල් වලට වඩා 12% ක් වැඩි කර ගැනීමට හැකිවිය. තොරතුරු ලබාගැනීමේ ක්‍රමය සරල සහ විශදුම් රහිත ක්‍රමයකින් ව්‍යාප්ත කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවලිය නිසා පළාත් පාලන ආයතනවල වගකීම බලගතු ලෙස ක්‍රියාත්මක කළ අතර එයින් බදු ගෙවන්නන්ගේ මුදල් නිසියාකාරව ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සුරක්ෂිත කරන ලදී.

සාධාරණ ආර්ථික වර්ධනයක් සඳහා පහසුකම් සැලසීම

සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම සඳහා දකුණු ආසියාවේ රටවල් නිරන්තරයෙන් නිදහස් වෙළඳපොළ මත යැපීමට පෙළඹී ඇත. එහෙත් තොරතුරුවල පවත්නා රහස්‍යභාවය හේතුවෙන් රජයන් මෙන්ම වෙළඳපළවල් ද හොඳින් ක්‍රියාත්මක නොවේ. නිදහස් වෙළඳපොළ මූලධර්මය තුළ පවත්නා “පූර්ණ තරකාරීත්වය” සහ “පූර්ණ තරගය” වඩාත් ඵලදායී වූ දේශපාලන සහ ආර්ථික පරිසරයක් තුළ ක්‍රියාත්මක වීම සඳහා තොරතුරුවල විවෘතභාවය අනුබලයක් වේ. රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ නීති සම්පාදනය කිරීමේ අධිකාරියන්හි හා මූල්‍ය ආයතනවල ක්‍රියාකාරීත්වය, ටෙන්ඩර් ප්‍රදානය කිරීමේ ක්‍රමවේදය, බලපත්‍රය ප්‍රදානය කිරීම සහ ණය මුදල් සැපයීම යනාදී කරුණු පිළිබඳව පහසුවෙන්, වේලාවට සහ නිවැරදිව තොරතුරු ලබාගැනීමේ හැකියාව විදේශ සහ දේශීය ආයෝජකයන්ට තිබිය යුතුය. පූර්ණ තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා පහසුකම් සලසන්නාවූ ප්‍රවේශයන් නිලධාරිවාදය නමැති විප්‍රාකූලෙන් වැසී නොපැවතුනහොත් දේශීය ආර්ථික පරිසරයේ දිගුකාලීන ආයෝජක විශ්වාසය දිනාගැනීමට හැකි වේ. තොරතුරු සඳහා අයිතිය තහවුරු වීම වෙළඳපළට ඉතා හිතකර යහපාලන මූලධර්මයන් වන විනිවිදභාවය සහ වගවීම සහතික වීමයි. එමඟින් ශක්තිමත් ආර්ථික වර්ධනයක් සඳහා පන්නරයක් සැපයේ.

ආර්ථික වර්ධනයට පමණක් නොව ආර්ථික යුක්ති සහගත බවටද තොරතුරු ලබාගැනීමේ ප්‍රවේශය මගින් අනුබලයක් ලැබේ. රාජ්‍යයක ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති රටක ධනවත් සහ දුගී බව අතර වැඩිවෙමින් පවතින පරතරය අඩු කිරීම සඳහා හේතුපාදක වීම ඉතා අවශ්‍යය කාර්යයකි. ගෝලීයකරණයේ ප්‍රතිලාභ වඩාත් පුළුල් අන්දමින් බෙදා හදා ගත යුතු අතර දරිද්‍රතාවය සහ මානව දුෂ්කරතා තුරන් කිරීම සඳහා එය යොමු කළ යුතුය. රජයයකින් තොරතුරු නිදහස් කර ගැනීම ධනවත් ව්‍යාපාරිකයන්ට මෙන්ම බලවත් නොවූ ව්‍යාපාරිකයින්ටද අවස්ථා වැඩි කරයි. කම්කරු රෙගුලාසි සහ තම හිමිකම් පිළිබඳව තොරතුරු ලබාගැනීමට කම්කරුවෙකුට හැකියාව ලැබිය යුතු අතර ව්‍යාපාරිකයෙකුට බලපත්‍ර ලබාගැනීමේ ක්‍රමවේදයන්, බදු සහ වෙළඳ රෙගුලාසි මෙන්ම ගොවීන්ට ඉඩම්

වාර්තා, වෙළඳපළ විශ්ලේෂණය සහ මිල නියම කිරීම් පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඉඩකඩ සැලසිය යුතුය.

දූෂණය පිටුදැකීම

දකුණු ආසියාවේ උග්‍ර ගැටලුවක් වන දූෂණය පිටුදැකීම සහ දුරු කිරීම සඳහා ප්‍රායෝගිකව අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් වන්නේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට ප්‍රවේශවීමේ නිදහස සහතික කිරීමයි. දූෂණය නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිබඳ සිද්ධාන්තය විනාශ කරනු ලබන අතර එමඟින් තම අදුරු ක්‍රියාකාරකම් අදුරු ස්ථානවල සැඟවීමට රහස්‍යභාවය දඩම්මා කරගනු ලබන අනෙකුත් සහයෝගයෙන් ක්‍රියාකරන බලවත් පන්තියකට මහා පිටිවහලක් හිමිවේ. එයින් ඇතිවන දරුණුම තත්ත්වයන් යටතේ දේශපාලනය අපරාධකරණයට ලක්වීම සහ අපරාධකරුවන් දේශපාලනිකරණය වීම සිදුවිය හැකිය. මෙයින් ඇතිවන අනිටු ප්‍රතිඵලය නම් මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය නිෂ්ඵල ව්‍යායාමයක් බවට පත් වීම සහ එය හුදෙක් විෂම පාලනයක් හා දූෂිත පාලකයක් බිහි කිරීමයි.

බොහෝ සමාජ වල ආර්ථිකය නැමති රුධිරය දූෂණය විසින් උරා බොනු ලබයි. දූෂණය නිසා වාර්ෂිකව රටක වර්ධන වේගය 0.5% සිට 1.0 දක්වා අතර වූ ප්‍රතිශතයකින් පහළ බසින බව ලෝක බැංකු වාර්තා පෙන්වා දේ. පොදු සේවා හෝ නිත්‍යානුකූල හිමිකම් හෝ වෙනුවට “ඉක්මන් මුදල්” (Speed money) අල්ලස හෝ “අතමිට මෙලවීම්” (bak sheesh) ලබාදීම අතිරේක හිත විරෝධී බද්දකට සමාන වේ. විශේෂයෙන් දුප්පත් ජනතාව කෙරෙහි දූෂණය දරුණු අන්දමින් බලපායි. දුප්පත් ජනතාවට අල්ලස හා වංචාව සමඟ අතිරේකව එක්වන පිරිවැය මෙන්ම පොදු සම්පත් වංචනිකව යොදාගැනීම නිසා ඇතිවන ආර්ථික බර දැරීමට හැකියාවක් නොමැත. වසර 2008 දී ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල් (Transparency International) සංවිධානය විසින් නිකුත් කළ දූෂණ සංජානන දර්ශකය අනුව (perception) ලෝකයේ රටවල් 180 ක් අතුරින් ශ්‍රී ලංකාව 92 වැනි ස්ථානයට පත්ව තිබේ. මෙය ඉන්දියාවට වඩා ස්ථාන නවයකින් පසුගාමී තත්ත්වයක පසුවීමකි.⁵³ රටේ පවතින යුක්තිය පසිඳවීමේ ආයතන දූෂණ පිටුදැකීමෙහිලා ඉතාම දුර්වල තත්ත්වයක තිබෙන බවට අනාවරණය වී ඇත. “ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටර්නැෂනල්” ආයතනයේ 2007 දී “අධිකරණයේ පවතින දූෂණ” මැයෙන් පළකරන ලද වාර්තාව අනුව දූෂණය “ශ්‍රී ලංකාවේ යටත් වූ අධිකරණයේ අතුරු ඵලයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත.

මානුෂීය ආධාර ලබා දීම පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින ප්‍රතිපාදන බොහෝ දුරට දූෂණය හේතුවෙන් ඉතා දරුණු පසුබෑමකට ලක් වී ඇත. 2004 දෙසැම්බර් 26 දින ශ්‍රී ලංකාව කෙරෙහි බලපෑ දරුණුම බේදවාචකය වූයේ සුනාමි ව්‍යසනයයි. ‘‘සුනාමියේදී හිමි වූ සහනාධාරවලින් දූෂිත නිලධාරීන් ලාභ ප්‍රයෝජන ලබන්නට වූ අතර බලවත් පීඩාවට පත් වූ ජනතාවට නිවාස නොමැතිව ලතවන්නට සිදු විය. තමන්ගේ හිමිකම් පිළිබඳව තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ප්‍රවේශයක් ලබා ගැනීම සඳහා,⁵⁶ සුනාමිය හෝ අභ්‍යන්තර ගැටුම් හෝ යන සිද්ධීන් දෙකෙන්ම හෝ පීඩාවට පත් වූ ජනතාවට ශක්තියක් නොතිබුණි. පැහැදිලි ලෙසම දූෂණය ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවන රටාවේ ගුණාත්මකභාවය කෙරෙහි බලපා ඇත.

රජය විසින් සපයනු ලබන ඉතා පොදු සේවාවන්හි පවා ක්‍රියාශීලීත්වය දුර්වල කිරීමට විය හේතු වී ඇත. පොදු සේවා සැපයීමේ ක්ෂේත්‍ර වල පවා පවතින දූෂණය මෙලල කිරීමේ ප්‍රත්‍යක්ෂ මෙවලමක් වන්නේ තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා පවතින අයිතිය. සේවා සැපයීමේ ආයතනවල පවතින ක්‍රියාකාරකම් අනාවරණය කිරීම තුළින් ජනතාවට ඉතා ප්‍රබලව නිදන්ගතව පවතින දූෂණ පිළිවෙත් හෙළිදරවු කිරීමට හැකි වන අතර ඔවුන්ගේ මූලික හිමිකම් ලබා ගැනීම පවා එමගින් සහතික කර ගත හැක.

ඉතා පහළ මට්ටමේ සංවර්ධනයක් පෙන්නුම් කරන රටවල ඉතාම දූෂිත රාජ්‍ය පාලනයක් පැවතීම මෙන්ම තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය නීති ගතකර ඇති රටවල් ඉතාම අඩු මට්ටමේ දූෂිත තත්ත්වයන් පෙන්නුම් කිරීම සහසිද්ධිමය (coincidental) තත්ත්වයකි. අදුරු වලාවන්ගෙන් ගහණ සහ වංචනික ගනුදෙනුවලින් යුක්ත දූෂිත රාජ්‍යයන්හි ඇති තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා වන අයිතිය ජනතාවට සැපයීම ඔවුන්ට ආලෝකයක් සැපයීම හා සමානය. එමෙන්ම සිවිල් සංවිධානවලට විශේෂයෙන් මාධ්‍යයට නිලධාරීවාදයේ තිබෙන බාධාවන් සහ දේශපාලන කපටිකම් ඉවතලා නිවැරදි තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමට එමගින් ඉඩකඩක් සැලසේ.

තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා වන අයිතිය හා විනිවිදභාවය

- පැහැදිලි සහසම්බන්ධය

“ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල්” සංවිධානයේ වාර්ෂික දූෂණ සංජනන දර්ශකය රටක දූෂණය පවතින මට්ටම ප්‍රභව විසින් හඳුනාගෙන ඇති ආකාරය සමීක්ෂණය කරයි. “ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල්” සංවිධානයේ වාර්ෂික දූෂණ සංජනන දර්ශකය අනුව ඉතාම හොඳ තත්ත්වයන් පෙන්නුම් කළ රටවල් 10 ක් අතරින් රටවල් 9 කට නොඅඩු සංඛ්‍යාවක රජයේ ලිපිගොනු පරීක්ෂා කර බැලීම සඳහා ජනතාවට අයිතියක් හිමිවන ක්‍රියාකාරී අණපනත් සම්මත කර ඇත. මෙම දර්ශකයේ දූෂිත මට්ටමේ ඉතාම නරකම තත්ත්වයේ තිබූ රටවලින් එක් රටකවත් තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා අයිතිය ජනතාවට ලබාදී නොතිබුණි

ශ්‍රේණිය	රට	තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත (RTI ACT)	ශ්‍රේණිය	රට	තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත (RTI ACT)
1	ඩෙන්මාර්කය	පොදු පරිපාලන ගොනු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ පනත 1970	171	කොංගෝ ප්‍ර ජ	නැත
1	නවසීලන්තය	හිල තොරතුරු ලබාගැනීමේ පනත - 1970	171	හිරක්ෂිය ඝානාව	නැත
1	ස්වීඩනය	පුවත්පත් නිදහස පිළිබඳ පනත - 1766	173	වැඩ්	නැත
4	සිංගප්පූරුව	නැත	173	ගිනියා	නැත
5	පින්ලන්තය	රාජ්‍ය කටයුතු වල විවෘතභාවය පිළිබඳ පනත - 1951	173	සුඩානය	නැත
5	ස්විට්සර්ලන්තය	තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත 2004	176	ඇල්ගනිස්ටානය	නැත
7	අයිස්ලන්තය	තොරතුරු පනත - 1986	177	හයිට්	නැත
7	නෙදර්ලන්තය	විවෘතභාවය පිළිබඳ පනත - 1978	178	ඉරාකය	නැත
9	ඕස්ට්‍රේලියාව	තොරතුරු පිළිබඳ පනත - 1982	178	මියන්මාරය	නැත
9	කැනඩාව	තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය පිළිබඳ පනත - 1982	180	සෝමාලියාව	නැත

වසර 2006 දී ශ්‍රී ලංකා රජය ආසියානු සංවර්ධන බැංකුවේ / ආර්ථික සහයෝගිතාව හා සංවර්ධනය සඳහා වූ සංවිධානය (OECD) සහ ආසියා අප්‍රිකා දූෂණයට එරෙහි සංවිධානය (APACI) යන සංවිධානවල සාමාජිකත්වය ලබාගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් විය.⁵⁹ එහෙත් අභාග්‍යයකට මෙන් දූෂණය පිටුදැකීමේ ක්‍රියාකාරී වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට පමණක් නොව දූෂිත නිලධාරීන් නීතියේ රැහැනට හසුකර ගැනීම සඳහා ස්ථීර වැඩ පිලිවෙළක් ක්‍රියාත්මක කිරීමටද රජය අපොහොසත් විය. තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීති පද්ධතියක් නොතිබුණ බැවින් රජයට පෙර දී කළ වැරදි නැවත නැවත කිරීම සඳහා නිදහසක් ලැබුණ අතර වගවීමෙන් තොරව සංවෘත තත්ත්වයන් යටතේ අඛණ්ඩව රට පාලනය කිරීමට හැකි විය.

**ඉන්දියාවේ ආහාර සලකා බෙදා හරින ක්‍රමයේ දූෂිත තත්ත්වයන්
අනාවරණය කිරීම**

නවදිල්ලියේ 'පර්වරතන්' නමින් ස්ථාපිතවූ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් දුප්පත් ජනතාවට බෙදාහැරීම සඳහා ක්‍රියාත්මක වූ සලකා ක්‍රමයට බාධාවක් වශයෙන් පැවති දැඩි දූෂණකාරී පිලිවෙතට එරෙහිව ව්‍යාපාරයක් වසර 02 ක කාලයක් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. ඉන්දීය රජය දර්ද්‍රතා රේඛාවෙන් පහළ මට්ටමක ජීවත්වන මිලියන 6.5 ක ජනතාවකට වාර්ෂිකව ආහාර සහනාධාර බෙදා හැරීම සඳහා රුපියල් මිලියන 26,000 ක් වැය කරයි. දිළිඳු ජනයාට ආහාර සහනාධාර සලකා ලබාදීම සඳහා හඳුන්වා දී ඇති ක්‍රමය අනුව ඒ සඳහා හිමිකම් ඇති ජනතාව පොදු බෙදාහැරීමේ වැඩපිලිවෙළ යටතේ ස්ථාපිත කර තිබෙන පෞද්ගලිකව පාලනය වන සමුපකාර ආයතන වෙත තම සලකා කාඩ්පත ඉදිරිපත් කර ආහාර ලබාගත යුතුය. වසර 2000 තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳව දිල්ලි පනත යටතේ පර්වරතන් සංවිධානය 2003 මාර්තු මස සුන්දර්නගරෙයි දිස්ත්‍රික්කයේ සියලුම "සලකා ආහාර බෙදාහැරෙන ස්ථානවල" මාස 4 ක ආහාර බෙදාහැරීමේ වාර්තා ලබාගැනීම සඳහා අයදුම්පතක් ඉදිරිපත් කරන ලදී. එහෙත් පර්වරතන් සංවිධානයේ ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප විය. අනතුරුව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත යටතේ අභියාචනා අධිකාරියට එම ඉල්ලීම ඒ අනුව ඉදිරිපත් කළ අතර ඒ අනුව සියලුම වාර්තා ලබාදෙන මෙන් නියෝග කරන ලදී. එහෙත් පර්වරතන් සංවිධානයේ ස්වේච්ඡා සාමාජිකයින්ට ආයතන හිමියන්ගේ වාර්තා පරීක්ෂා කර බැලීම සඳහා දිනයක් හිමි වූයේ 2003 සැප්තැම්බර් මාසයේ අගභාගයේදී පමණි. එහෙත් වාර්තා පරීක්ෂා කර බැලීමට ගිය පර්වරතන් සාමාජිකයන්ට ආයතන හිමියන්ගේ පීඩාවන්ට සහ ශාරීරික තර්ජනයන්ට

ලක්වීමට සිදුවීම අතිශයින්ම ශෝක ජනකය. මෙම භීෂණකාරී තත්ත්වය කොතරම් දැඩි වූයේද යත් තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා අයදුම්පත් ඉදිරිපත් කළ පිරිසෙන් ඇතමෙක් ලිපි ලේඛන පරීක්ෂා කිරීම සඳහා තමන් ඉදිරිපත් කළ අයදුම්පත ඉල්ලා අස් කර ගන්නා ලදී.

කෙසේ නමුත් අවසානයේ 2003 ඔක්තෝබර් මස අග භාගයේදී තමන් ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබාගැනීමේ අවකාශය ඔවුන්ට ලැබුණි. තම ස්වේච්ඡා සාමාජිකයින් විසින් සම්මුඛ පරීක්ෂණයට භාජනය කළ පවුල් 182 කින් පවුල් 142 කට 2003 ජුනි මාසයේදී එක ධාන්‍ය ඇටයක් වත් නොලැබුණා බව අනාවරණය කර ගනු ලැබුණි. ජනතාව අතර බෙදාහැරීම සඳහා වෙන් කර තිබූ තිරිඟු කිලෝග්රෑම් 4650 න් සත්‍ය වශයෙන්ම බෙදා හැර තිබුණේ කිලෝග්රෑම් 595 ක් පමණි. සියයට 87 ක් වූ ඉතිරි තිරිඟු ඇට තොගය කළු කඩයට යොමු කර තිබුණි. බෙදාහැරීම සඳහා ලබා දී තිබූ සහල් කිලෝග්රෑම් 1820 න් අදාළ ලේඛන අනුව ජනතාවට ලැබී තිබුණේ කිලෝග්රෑම් 110 කි. ඉතිරිය වූ සියයට 94 ක් පමණ වන සහල් තොගය අතුරුදහන්ව තිබුණි.

මෙම තත්ත්වය යටතේ සලාක බෙදාහැරීමේ පොදු ක්‍රමය විමර්ශනයකට භාජනය කළ යුතු බවට නොකඩවා චල්ල වූ ජීවිතය මධ්‍යයේ දිල්ලි රජයට ඒ සඳහා නියෝග දීමට සිදු විය. 2005 පෙබරවාරි මාසයේ සිට සුන්දර්නාගර් දිස්ත්‍රික්කයේ ඉතා විප්ලවීය වෙනස්වීම් සිදු විය. ඒ අනුව වේලාවට සහ නියමිත මිලට සලාක බෙදා හැරුණි. එසේම සම්පූර්ණ දිල්ලි ප්‍රදේශයේම සලාක ලේඛන නිතරම ජනතාවගේ පරීක්ෂණය සඳහා යටත් පිරිසෙයින් මසකට එක් වරක්වත් විවෘතව තබන බවට පරිවර්තනට සහතික විය. පරිවර්තන සංවිධානයේ සහ එහි ආධාරකරුවන්ගේ සිත් බඳනා සුළු ප්‍රයත්නයන්හි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් දූෂණය ඉතා සැලකිය යුතු මට්ටමකින් අඩු විය.

ජනමාධ්‍ය ශක්තිමත් කිරීම

ශක්තිමත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයන්හි මුරබල්ලෙකු වශයෙන් ජනමාධ්‍ය ක්‍රියාකරනු ලබයි. එය ප්‍රබලයන් පරීක්ෂණයට ලක් කරන අතර අවපාලනය සහ දූෂණය අනාවරණය කරයි. එසේම එය තොරතුරු බෙදාහැරීමේ ප්‍රමුඛයා වෙයි. එබැවින් වඩාත් වැදගත් වන්නේ සාක්ෂරතාවය ඉතාමත්ම අඩු මට්ටමින් පවතින ස්ථානවල ගුවන්විදුලිය සහ රූපවාහිනිය

සන්නිවේදනයේ වැදගත් පුරුකක් බවට පත්ව තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික පුවත්පත් 13 ක් සහ ප්‍රාදේශීය පුවත්පත් 15 ක් සංසරණයේ පවතින අතර රූපවාහිනී නාලිකා 10 ට වඩා ක්‍රියාත්මක වේ. එහෙත් අභාග්‍යයකට මෙන් ජනතාව වෙත ළඟා වීමේ මාධ්‍යයට ඇති බලය සංවෘත රජයෙන් විසින් තමන්ට එල්ල වන තර්ජනයක් ලෙස සලකයි. විධිමත් රජයන් විසින් ඉතා පරීක්ෂාකාරීව මුද්‍රිත මාධ්‍යයේ පුද්ගලික හිමිකාරත්වය මෙහෙයවමින් සිටින අතර තොරතුරු එක්රැස් කිරීමේ මාධ්‍යයට ඇති ශක්තිය, විමර්ශනය කිරීමේ සහ දැනුම්වත් කිරීමේ බලය පාලනය කිරීමට පෙළඹී ඇත. යටත්පිරිසෙයින් ශ්‍රී ලාංකික මාධ්‍යකරුවන් 20 දෙනෙකු මරණ තර්ජන ඉදිරියේ රටින් පලාගොස් ඇති අතර 2006 දී දුට්ඨ කොටි ත්‍රස්තවාදීන් විනාශ කර දැමීමේ හමුදා මෙහෙයුම ආරම්භ වූ පසු මාධ්‍යවේදීන් 14 දෙනෙකු මරුමුවට පත් වී ඇති බව.” වාර්තාවේ.

ඉතාම සක්‍රීය මාධ්‍ය ව්‍යුහයක් කලකට පෙර පැවතියද ශ්‍රී ලංකාව ජනමාධ්‍යවේදීන් සඳහා ආසියාවේ ඉතාම හයානක ස්ථානයක් වශයෙන් ප්‍රසිද්ධියට පත්ව ඇත. “ජනමාධ්‍යවේදීන්ට එරෙහි යුද්ධය නවත්වන්නයි” ජගත් මාධ්‍යවේදීන් ශ්‍රී ලංකා රජයෙන් ඉල්ලා ඇත. වසර 2009 මුල් භාගයේදී ජනමාධ්‍යවේදීන් තිදෙනෙක් ඝාතනයට ලක්ව ඇති බව දේශසීමාවන්ගෙන් තොර දැනුම්වත් කිරීමේ වාර්තා කර ඇත. මාධ්‍ය නිදහස පිළිබඳ ජගත් දර්ශකය අනුව රටවල් 173 ක් අතරින් ශ්‍රී ලංකාව 165 වන ස්ථානයේ පසුවේ.

රෙගුලාසි මගින් පීඩනයට ලක් වී ඇති ජනමාධ්‍යයට රජයෙන් හා අනෙකුත් බලවත්තයන් පිළිබඳව විශ්වසනීය තොරතුරු ලබා ගත නොහැකි නම් උපරිම ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් තම රාජකාරී ඉටු කිරීමට නොහැකිය. තමන්ට අවශ්‍ය තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා බොහෝ දුරට මාධ්‍යවේදීන්ට පිහිට ලබාගැනීමට සිදුව ඇත්තේ පුවත් කාන්දුවීම් සහ වාසනාව හෝ පුවත්පත් නිවේදන මත හෝ තමන් විසින්ම පරීක්ෂණයට ලක් වන පුද්ගලයන්ගෙන් ලැබෙන තොරතුරු මතය. බොහෝ දුරට තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ප්‍රවේශයක් නොමැති වීම නිසාම ඔවුන් විසින් පළ කරන පුවත් සාවද්‍ය, කටකථා මත සහ අර්ධ සත්‍යයක් මත පදනම් වී ඇති බවට රජයෙන් විසින් චෝදනාවන්ට ලක් වීම සඳහා මාධ්‍යවේදීන් විවෘතව සිටිති. ඉතාමත්ම යහපත් සහ සක්‍රීය අන්දමින් ප්‍රවේශයක් ඇති රාජ්‍යයන් මාධ්‍යයට තොරතුරු සොයා යෑම, ලබාගැනීම සහ අත්‍යවශ්‍ය තොරතුරු නිවැරදිව පළ කිරීම සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබා දීම ජනතාවගේ මෙන්ම රජයේ යහපැවැත්ම සඳහා හිතකර වේ.

රුපියල් බිලියන ගණනක ඉන්දිය රැකියා සහතික කිරීමේ ක්‍රමයේ ඌනතා අනාවරණය කිරීම.

දිළින්නන් අතර දිළින්නන්ගේ සුභසාධනය සඳහා සකස් කෙරෙන යෝජනා ක්‍රම හිතරම කඳුර හිලධාරීන්, ජනතා නියෝජිතයන් සහ කොන්ත්‍රාත්කරුවන් විසින් තම ප්‍රයෝජනය වශයෙන් යොදා ගනිති. මෑතකදී ඔබට වඩාත් හෙළිදරව් වූ අවස්ථාවක් වූයේ “ඉන්දියන් එක්ස්ප්‍රස්” (The Indian Express) පුවත්පත විසින් සිදු කළ අනාවරණයක් තුළිනි. ජාතික තොරතුරු ලබාගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ විධිවිධාන ප්‍රයෝජනයට ගනිමින් මහාරාස්ට්‍ර ප්‍රාන්තයේ රාජ්‍ය රැකියා සහතික කිරීමේ ක්‍රමය යටතේ දුප්පත් ශ්‍රමිකයන්ට වංචා කිරීමේ කුට ව්‍යාපාරයක් අනාවරණය කිරීමට එම පුවත්පතට හැකිවිය. මෙම රැකියා ක්‍රමය තුළින් ප්‍රාන්තයේ ඉතාම දිළිඳු පවුලකින් එක් අයෙකුට හෝ යටත් පිරිසෙයින් දින 100 ක හෝ වැඩ කිරීමේ අවස්ථා ලබා දීම සහතික වේ.

ප්‍රාදේශීය මාර්ග ඉදි කිරීම් කටයුතුවල යෙදී සිටි සේවකයන්ට ගෙවනු ලැබූ චේතන ලේඛනගත කළ සමූහ වැටුප් වාර්තාවක් ලබා ගැනීමට ඉන්දියන් එක්ස්ප්‍රස් පුවත්පතට හැකි විය. මෙම අනාවරණය කිරීම් වලදී මහාකල්පිත ශ්‍රමිකයන් (Phantom workers) වැටුප් ලබාගැනීම සඳහා ලේඛනගතව සිටි බවක් ඔවුන් බොහෝ කාලයකට පෙර මියගොස් සිටි අය බවත් ඵලෙස මිය ගොස් සිටි පිරිසට පවා චේතනා ගෙවා ඇති බවත් අනාවරණය වී ඇත. මෙම හෙළිදරව්ව සමඟ ඉහත යෝජනා ක්‍රමයේදී ප්‍රාදේශීය පාලනයේ පැවති වගවීමේ ඉතා බරපතල ඌනතාවයන් අනාවරණය කරගතහැකිවිය. “ඉන්දියන් එක්ස්ප්‍රස්” පුවත්පතේ මෙම අනාවරණය කිරීම් නිසා රජයේ කණ්ඩායම් අතර ඉතා උග්‍ර කලබලකාරී තත්ත්වයක් ඇති වී මෙම ක්‍රමයේ පැවති අතිශය වංචනික බව පරීක්ෂා කර බැලීමට හැකි වන පරිදි එහි වගකීම දැරූ අමාත්‍යවරයාට ඉල්ලා අස්වීමට සිදුවිය.

බාධා කිරීම් ඉදිරියටම ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවතී

වඩාත් විවෘත රාජ්‍ය පාලනයක් හරහා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ ජනතාව කේන්ද්‍රීය කරගත් සංවර්ධනය සඳහා නිරායාසයෙන්ම ලැබිය යුතු ප්‍රතිලාභ තිබුණද, හිලධාරීන් සහ දේශපාලඥයින් තම ක්‍රියාකාරකම් විමර්ශනය සඳහා අවකාශ සැපයීමට ඇති අකමැත්ත

සහ එයට හැඩ ගැසී නොතිබීම හේතුවෙන් තොරතුරු දැන ගැනීම සඳහා ජනතාවට තිබෙන අයිතිය අහිමි කර ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන සහ නිලධාරීවාදය මෙයට වෙනස් නැත. එමෙන්ම ඔවුන් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ දැනගැනීමේ අයිතිය ලබා නොදීමට ඉදිරිපත් කරනු ලබන තර්කවල කිසිදු සහේතුක බවක් හෝ පිලිගත හැකි බවක් නොමැත.

නිලධාරීන් විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන තර්කය නම් ජනතාවට ප්‍රතිපත්ති සංවර්ධනය පිළිබඳ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා අයිතියක් ලබා දුනහොත් එය තීරණ ගැනීම සඳහා බාධාවක් වන බවයි. මහජන විමර්ශනයන් හරහා නිදහස් සහ අවංක සංවාද පැවැත්වීමට මෙන්ම උපදේශ ලබා ගැනීම සඳහා බාධාවක් ඇති වී එය ඉතා බරපතල අන්දමින් රජයේ පැවැත්ම සඳහා බාධාවක් විය හැකි බව ඔවුහු පෙන්වා දෙති. එහෙත් අභාග්‍යයකට මෙන් නිල තීරණගැනීමේ ක්‍රියාවලිය එනම් වර්ගීකරණයන් සිදුකරන ආකාරය කොන්ත්‍රාත් ප්‍රදානය කිරීම, අයදුම්පත් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම, අයවැය ලේඛන පිලියෙළ කිරීම සහ ප්‍රතිලාභ බෙදා හැරීම පිළිබඳව උපදෙස් ලබා ගත යුතු පුද්ගලයන්ගේ උපදෙස් නොසලකා හැරීම සාම්ප්‍රදායික වශයෙන් පක්ෂග්‍රාහී වීම යන බලය අයුතු ලෙස යොදා ගැනීමට හේතු වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය රීති සහ රෙගුලාසි අනුව තොරතුරු අනාවරණය කිරීම නිලධාරීන්ට තහනම් කර ඇති අතර නිලධාරීවාදය තුළ පවතින රහස්‍යභාවය පිළිබඳ සංස්කෘතිය දුර්වල වාර්තා කළමනාකරණ පිළිවෙතක් සඳහා හේතු වී ඇත.

තොරතුරු අනාවරණය කිරීමක් නොමැතිව මෙම ප්‍රවණතාවයන් පරීක්ෂා කිරීම සඳහා අවස්ථාවන් ඇත්තේ ඉතා සුළු වශයෙනි. අනෙක් අතට තොරතුරු අනාවරණය කරනු ලබන බවට චල්ල කරන බලපෑමකින් පවා රාජ්‍ය තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ ගුණාත්මකභාවය තත්ත්වය බොහෝ දුරට ඉහළ යාමට හේතු විය හැකිය. 1995 දී ච්ඡිද්‍රක්වන ලද ඕස්ට්‍රේලියානු නීති ප්‍රතිසංස්කරණ කොමිසමේ වාර්තාවක් අනුව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත හරහා තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාදාමයට සම්බන්ධවන පුද්ගලයන් අවශ්‍යතා මත පදනම් වූ තීරණ ගැනීම සඳහා අවධානය යොමු කිරීමටත් එම තීරණ වාර්තා කිරීමටත් පෙළඹුනු බවත් අදාල තීරණ හා ක්‍රියාදාමය නිරන්තරයෙන් විමර්ශනයට ලක්වීම සඳහා විවෘත බව දැනගැනීමෙන් රාජ්‍ය සේවයේ විනය හා ප්‍රවේශම්සහගත බව ඉහළ ගිය බවක් හෙළිදරව් විය.⁶⁵

විවෘත රාජ්‍ය පාලනයක් පැවතීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අතර සිදුවන ඉහළ මට්ටමේ ඉතා සංවේදී අනාවරණය විය හැකි බවට රජය අවිශ්වාසයෙන් පසු විය හැකිය. විශේෂයෙන් ජාතික ආරක්ෂාව, විදේශ සම්බන්ධතා හෝ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය ආයතනය සමග පවත්වනු ලබන සාකච්ඡා පිළිබඳව තොරතුරු අනාවරණය කිරීම පොදු යහපත සඳහා හිතකර නොවන බව සහ, එසේ වුවහොත් ලෝක ප්‍රජාව ඉදිරියේ තමන් හැල්ලුවට පත් විය හැකි

බවටත් බොහෝ නිලධාරීන් තර්ක කළ හැකිය. එවන් තොරතුරු ආරක්ෂා කිරීමේ වටිනාකමක් තිබිය හැකි අතර ආරක්ෂාවද සැලසෙන පරිදි නීති කෙටුම්පත් කළ හැකිය. එහෙත් ඔවුන් විසින් පියවරක් ගැනීමට මැලි වන්නේ තොරතුරු අනාවරණයෙහි නිලධාරීන් අපහසුවට පත්වීමකි. බලයේ සිටින රජයන්ගේ මැතිවරණ වාසනාවන් කෙරෙහි බලපෑ හැකි විවේචන හා රාජ්‍ය නායකයන් හෝ නිලධාරීන් අපහසුතාවයන්ට පත් කිරීම විය හැකි බැවිණි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ලබාදීම හරහා පෞද්ගලිකත්වය පිළිබඳ අයිතීන් හා වැදගත් වාණිජමය අවශ්‍යතාවයන් බිඳවැටීමට ඉඩ ඇති බවට ගැටලුවක් මතු විය හැකිය. එහෙත් මෙවන් සන්නිවේදනයන් සඳහා විශේෂ රහස්‍යභාවයක් ආරෝපණය කළ නොහැක. එහෙත් යම්කිසි දෙයක් දේශපාලන වශයෙන් හෝ වාණිජමය හෝ අතින් “සංවේදී” බවට සහතික වීම පමණක්ම එය පොදු ජනතාවගේ දෘෂ්ටියෙන් ඉවත් කර තැබීමට හේතුවක් නොවන බව වැඩි වශයෙන් වැඩියෙන් පිළිගන්නා සත්‍යයක් බවට පත් වී ඇත. ජනතාවගේ අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙන් පෞද්ගලික රහස්‍ය භාවයට වඩා විනිවිදභාවය වඩාත් වැදගත් බව පිළිගැනේ.

ත්‍රස්තවාදයට එරෙහි යුද්ධය - තොරතුරු වලට එරෙහිව යුද්ධයක්ද ?

“ත්‍රස්තවාදයට එරෙහිව යුද්ධය” ආරම්භ වීමත් සමග තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා නීති නැවත ලේඛනගත කිරීම සඳහා පන්නරයක් ලබා ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය වැඩි වෙමින් පවතී. සංවර්ධනය වූ සහ සංවර්ධනය වන රටවල් එක හා සමානව ත්‍රස්ත විරෝධී නීති හඳුන්වා දීමට හෝ රාජ්‍ය ආයතනවලට ඉතා පුළුල් බලතල දීම සඳහා හෝ යුහුසුලු වී ඇත. ඉතා කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයක් නම් ඒ හරහා ජනතාවට තොරතුරු ලබාගැනීමේ ප්‍රවේශය සඳහා ඇති අයිතියට පැනවෙන සීමා බන්ධනයන්ය.

බංග්ලාදේශයේ රජය වසර 2005 දෙසැම්බර් මාසයේදී වැඩිවෙමින් පවතින සටන්කාමීන් සහ අපරාධ මර්දනය කිරීම සඳහා නව ත්‍රස්ත විරෝධී නීතියක් හඳුන්වා දීමට සැලසුම් කරමින් සිටින බව ප්‍රකාශ කළේය.⁶⁶ එහෙත් මෙය මාධ්‍ය සහ මාධ්‍යවේදීන් අතර ඇති බිය වැඩි කිරීමට හේතු වී ඇත. දැනටමත් මොවුන් දේශපාලන ප්‍රවණ්ඩත්වයේ ඉලක්ක බවට පත් වී ඇති අතර නව ත්‍රස්ත විරෝධී නීතිය දැනටමත් තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා පවතින සීමාසහිත අවස්ථාවන් තව තවත් අඩු කිරීම සඳහා යොදා ගත හැකි බව ප්‍රකාශ වී ඇත. කැනඩාවේ නව නීතියක් මගින් අධිකරණ අමාත්‍යවරයාට ත්‍රස්තවාදය හා සම්බන්ධ තොරතුරු

අනාවරණය නොකර සිටීමට බලතල පවරා දී ඇත. එසේම තොරතුරු කොමසාරිස් විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන පරීක්ෂණ අනවර කිරීම සඳහා ඔහු අභිබවා යා හැකි බලතල වැඩිදුරටත් අමාත්‍යවරයාට ලබා දී ඇත.⁶⁷

ඕනෑම රජයකට ජාතික ආරක්ෂාව සහ උපද්‍රවයන්ගෙන් ජනතාව ආරක්ෂා කිරීම ඉතා වැදගත් වගකීමක් වේ. එහෙත් එම ආරක්ෂිත විධිවිධාන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා මුකවාඩම් දැමීම දක්වා ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා රජයන්ට ඇති පෙළඹීම ඉතා ප්‍රබල සැලකිල්ලට ලක්විය යුතුය. විවෘත රාජ්‍ය පාලනයක් සඳහා ජාතීන් තුළ ඇති බැඳීම ඉතා දැඩි අන්දමින් ආරක්ෂා විය යුතු අතර අනතුරක පළමු සංඥාවක් ඇති වූ තරමින්ම ඉතා අමාරුවෙන් දිනාගත් අයිතීන් නැවත උදුරා ගැනීමට තිබෙන අපේක්ෂාවන්ට නොනැමිය යුතුය. බොහෝ දුරට මේ සඳහා දුඩුම්මා කරගනු ලබන්නේ “ආරක්ෂක හේතු” යන තර්කයයි. මෙම භයානක ප්‍රවණතාවය අඛණ්ඩව පැවතීම ත්‍රස්තවාදීන්ට තම අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අත්වැලක් වේ.

සංවේදී තොරතුරු අනාවරණය කිරීම පිළිබඳව පවතින විවාදය ලඝු වන්නේ රජය සන්නිකයෙහි තිබෙන ඉතා සුළු තොරතුරු එකතුවකට පමණි. මහජනතාව සඳහා මුදාහැරීමෙන් හානියක් සිදු විය හැකිය යන වර්ගීකරණයට යටත් වන රජයේ තොරතුරු ඉතා සීමිත ප්‍රමාණයක් හැරෙන්නට බහුතරයක් සම්භාරය සංවේදී ගණයට අයත් නොවේ. ජනතාව විසින් බොහෝ විට ඉල්ලා සිටින තොරතුරු පෞද්ගලික මට්ටමේ හෝ මතභේදයකට තුඩු නොදෙන ඒවාය. එනම් පුද්ගලයෙකුගේ සුභසිද්ධියට අදාළ තොරතුරු රජය විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන රක්ෂණ ආයතනයන්හි රක්ෂණ වාර්තයන්හි පිරිවැය ගණනය කරනු ලබන ආකාරය, ආහාර සඳහා ඇති අවසරය යනාදී කරුණුය. ඉතා මනාව කෙටුම්පත් කරන ලද තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට අදාළ නීති සංවේදී තොරතුරු අනාවරණය වලක්වා ඇති අතර අර්බුදකාරී තත්ත්වයන් හමුවේ බාහිර තීරකයෙකු මාර්ගයෙන් ප්‍රශ්නය නිරාකරණය කර ගැනීමට ඉඩ සලසා ඇත. නිදසුනක් වශයෙන් නව ගුවන් යානා බලමුළුවක් ස්ථානගත කිරීමට අපේක්ෂිත ස්ථානය පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය කිරීම ජාතික ආරක්ෂාවට කාරණයක් විය හැකිය. එසේම ආරක්ෂක දෙපාර්තමේන්තුව සම්බන්ධ වීම නිසාම මිලදී ගැනීමේ එකඟතා ගිවිසුම්වල පිටපත් නිකුත් කිරීම, ජෙට් යානයකට වැය වන මුදල, කොමිස් මුදල ලැබෙන්නේ කවරෙකුටද? එම ප්‍රමාණය කොපමණද? කවර කොන්දේසි මතද? යන්න දැනගැනීමේ අයිතියක් පුරවැසියන්ට ලබා නොදීමට කිසිදු හේතුවක් නොමැත.

සංවර්ධනය වෙමින් පවත්නා, විශේෂයෙන් ශ්‍රී ලංකාව වැනි රටවල නිලධාරීන් නිතරම තර්ක කරනු ලබන්නේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය වඩා යහපත් කාලයක් උදාවනතුරු ලබා ගත නොහැකි සුබෝපහෝගී අයිතමයක් බවය. එහෙත් සංවර්ධනය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ඇති අයිතිය පූර්ව කොන්දේසියක් යන සත්‍යය මෙමඟින් යටපත් කිරීමට උත්සාහ ගනී. එසේම උග්‍ර මූල්‍ය අර්බුදයන්ට මුහුණ දෙන රටවල් විසින් නිතරම තර්ක කරනු ලබන්නේ තොරතුරු කළමනාකරණය කිරීමේ සහ නිකුත් කිරීමේ කටයුත්ත රජයක විවෘත භාවය පවත්වා ගෙන යාම සඳහා දැඩි බාධකයක් බවයි. මෙම තර්කය මූලික වශයෙන් සත්‍යයක් ලෙස විද්‍යමාන වුවද විශේෂයෙන්ම තම පුරවැසියන්ට ආහාර සැපයීමේ උග්‍ර අරගලයක යෙදෙන සංවර්ධනය වන රටවල් බරපතල දෝෂ සහගත තත්ත්වයන් යටතේ වුවද නිසියාකාරව ලේඛන තබාගැනීම සහ නඩත්තු කිරීම මූලික වගකීමක් ලෙස සැලකිය යුතුය.

එසේම රජයෙන් රහස්‍යභාවය ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා ක්‍රමවේදයක් සකස්මටත් තම ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහාත් වැය කර ඇති මුදල් ප්‍රමාණය නොසලකා හැර ඇත. නිදසුනක් වශයෙන් 1990 මැද භාගයේදී ඕස්ට්‍රේලියාවේ ප්‍රාන්තයන් වන වික්ටෝරියා ප්‍රාන්තය තොරතුරු ලබාගැනීමේ නිදහස පිළිබඳ පනත පරිපාලනය සඳහා වැය කළ ඩොලර් මිලියන 03 ක මුදල රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තු විසින් තම දෙපාර්තමේන්තු කටයුතු වල ප්‍රචාරණ කටයුතු සඳහා පොත් පිටි (Broachers) මුද්‍රණය කර බෙදා හැරීම සඳහා වැය කළ ඩොලර් මිලියන 75 හා සසඳන කල තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා වැයවන මුදල ඉතා අඩු බව තහවුරු වේ⁶⁸. පෞද්ගලික ආයතන සහ ව්‍යවසායකයන් විදිනෙදා තොරතුරු ලබා ගැනීමට අල්ලස් දීම සඳහා වැය කරන මුදල් ප්‍රමාණයද නොසලකා හැරිය නොහැක. රාජ්‍යයන්හි විවෘතභාවය ඇති කිරීම සඳහා වැය වන මුදල් ප්‍රමාණය ආර්ථික හා සමාජීය වශයෙන් ප්‍රතිලාභ ලබා දීම සඳහා වැය වන අරමුදල් හා සසඳන විට ඉතා සුළු ප්‍රමාණයකි. මෙය වඩාත් විවෘත වීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභයකි. ප්‍රමාණවත් අන්දමින් තොරතුරු ප්‍රවේශයන් ලබාදීම දිගුකාලීන යහපත් ප්‍රතිඵල ලබාගැනීම සඳහා කරනු ලබන ආයෝජනයකි. එය තම තමන්ට වැඩි වැඩියෙන් ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමට පමණක් නොව පොදු වශයෙන් රටට ධනය ජනනය කිරීමටද හේතු වේ.

පරණ පුරුදු අත් නොහැරේ

අයිතියක් වශයෙන් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයක් ලබා දීමේ සංකල්පයට ඵල්ලුවන ප්‍රතිරෝධය අළුතින් ඒ සඳහා හැඹුරු වන රටවලට පමණක් සීමා නොවන අතර දශක ගණනාවක් පුරා තම හිතී පොත්වල ඒ සඳහා විධිවිධාන සලකා ඇති රටවල අයිතිය සඳහා ඇති හැමියාව ඉතා දැඩිව පවතී. කැනඩාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ ප්‍රවේශය පිළිබඳ පනත සමාලෝචනය කරන තොරතුරු කොමසාරිස්වරයා මහත් කනස්සල්ලකින් වාර්තා කර ඇත්තේ ඔවුන්ගේ හිතිය වර්ෂ 20 ක් පැරණි වුවද “තමන් විසින් තොරතුරු පාලනය කළ අවධිය පිළිබඳව හිලධාරීන් තුළ ඉතා ගැඹුරු අන්දමින් ආශාවන් තවමත් තැන්පත් වී ඇත. හිතිය දුර්වල කිරීම සඳහා ඔවුන්ගේ සටන තවමත් අත්හැර දමා නැත. එහෙත් ඔවුන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වී ඇති එකම උපාය මාර්ගය හිතිය නැවත ලිවීම බවයි.” විවැනි උපායමාර්ග පෙළගැසෙමින් තිබෙන අතරතුරේදී තොරතුරු කොමසාරිස්වරයා පාර්ලිමේන්තුවට විශේෂ වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කරමින් පනත අවතෙත් ලිවීම සඳහා වූ රජයේ යෝජනාවට චිරේභව රතු චලියක් දල්වන ලදී.

ස්වල්ප දෙනෙකුගේ ඒකාධිකාරියක් වීමට වඩා දැනුම ඉතා වටිනා පොදු භාණ්ඩයකි. මෙම තොරතුරු යුගයේ තාක්ෂණය සහ දැනුම පහසුවෙන් ලබා ගැනීමට ඇති අවස්ථාවන් එකට කැටි කර එයට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ප්‍රවේශය සඳහා වන අයිතිය එකතු කළ විට පරිපාලනය ඉතා විප්ලවීය වෙනසකට ලක් කිරීමට පෙර නොවූ විරූ අවස්ථාවක් ලැබේ. උසස් තොරතුරු මගින් සංවර්ධනය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සඳහා අවශ්‍ය කෙටි මාර්ගයක් ඇති කරනු ලබයි. මේ සඳහා ක්‍රමවේදයන් ඇත. එහෙත් නොමැත්තේ ඒ සඳහා අධිෂ්ඨානයයි. මෙය වෙනස් විය යුතුය.

ඉන්ද්‍රිය ජනපති හා වෙනත් අයට එරෙහි එස්.පී. ගුප්තා නඩුව - 1981

විනිශ්චයකාරවරුන් ස්ථාන මාරු කිරීම සහ මහාධිකරණයට අතිරේක විනිශ්චයකාරවරුන් පත් කිරීම යන ද්විත්ව කාරණයන්ට එරෙහිව ඉන්ද්‍රියාවේ අධිනීතිඥයන් පිරිසක් ගොනු කළ “රට් ආඥා” පිළිබඳව තීරණයක් ලබා දෙමින් ඉන්ද්‍රිය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය සඳහා පුරවැසියන්ට ඇති අයිතියේ වටිනාකම නැවත අවධාරණය කරන ලදී.

1981 වසරේදී ප්‍රාන්ත නැවත සංවිධානය කිරීමේ කොමිෂන් සභාවේ, නීති කොමිෂන් සභාවේ සහ බොහෝ නීතිඥ සංවිධාන වල නිර්දේශ මත ක්‍රියා කරමින් එවක සිටි ඉන්ද්‍රිය රජයේ නීති කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යවරයා මුලින් පත්වීම් ලැබූ විනිසුරුවන් හැර හැර මහාධිකරණයේ සිටින අතිරේක විනිශ්චයකාරවරුන් ස්ථාන මාරු කිරීම් පිළිබඳව වක්‍රලේඛයක් විවිධ මහාධිකරණවල විනිශ්චයකාරවරුන් වෙත නිකුත් කළේය. මෙම ස්ථානමාරු ප්‍රතිපත්තිය පිළියෙළ කරන ලද්දේ “කුල, ඥාති සම්බන්ධතා සහ වෙනත් ප්‍රාදේශීය සම්බන්ධතා සහ හිතවත්කම් පිළිබඳව උසස් අධිකරණ පද්ධතියේ තිබූ පටු නැමියාවක්” පිළිබඳව වැඩි දියුණු වෙමින් පවතින ක්‍රියාවලියට එරෙහිව හා සටන් කිරීම සඳහා යැයි තහවුරු කිරීමට උත්සාහ ගන්නා ලදී. මෙම වක්‍රලේඛය අභියෝගයට ලක් කරමින් අධිනීතිඥවරු සමූහයක් පොදු උනන්දුව පිළිබඳ නඩු විවිධ මහාධිකරණ ඉදිරියේ ගොනු කරන ලදී. මෙම පෙත්සම් වල සඳහන් වූයේ එය අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය කෙරෙහි බලපෑම් එල්ල කරන බවයි. ජ්‍යෙෂ්ඨ අධිනීතිඥයෙකු වූ ඩී. එම්. ටාකුන්ඩේ තවත් “රට්” පෙත්සමක් දිල්ලි මහාධිකරණයට මේ කාලවකවානුව තුළදීම ගොනු කරමින් අතිරේක විනිශ්චයකාරවරුන් තුන් දෙනෙකු නැවත පත් කිරීම අභියෝගයට ලක් කරන ලදී. නීති කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේ වක්‍රලේඛයද ඔහු විසින් අභියෝගයට ලක් කරන ලදී. නීති කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යවරයා සහ දිල්ලි මහාධිකරණයේ අග්‍රවිනිශ්චයකාරවරයා අතර අතිරේක විනිශ්චයකාරවරු පත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් හුවමාරු වූ ලිපි කැඳවන මෙන් පෙත්සම්කරුවන් විසින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් ඉල්ලා සිටින ලදී. මෙම ලේඛණ සම්බන්ධයෙන් රජයේ වරප්‍රසාද පිළිබඳ තර්ක කරමින් මෙම තොරතුරු අනාවරණය කිරීමට එරෙහිව ඉන්ද්‍රියාවේ සොලිසිටර් ජනරාල් කරුණු ගෙනහැර දැක්වූයේය. ඔහුගේ තර්කයන්ට පාදක වූයේ අවධානයට ලක් වී ඇති මෙම ලේඛන ජනාධිපතිවරයාට ඉදිරිපත් කළ උපදේශ මාලාවක කොටසක් වීමත්, විබැවින් ඉන්ද්‍රිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 74(2) ව්‍යවස්ථාව යටතේ මෙම ලේඛණ

උසාවිය අනාවරණය කිරීම සහ ඒවා පරීක්ෂා කිරීම සඳහා උසාවියට බලයක් නොමැති බවත් ඉන්දීය සාක්ෂි පනතේ 123 වගන්තිය අනුව අදාළ ලේඛණ අනාවරණය කිරීමෙන් ආරක්ෂා කර ඇති බවත් යන කරුණුය.

කෙසේ නමුත් උසාවිය පළමු තර්කය ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. එයට පාදක වූයේ අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් දෙන ලද උපදෙස් මාලාව කෙරෙහි විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ අවධානය යොමු කළ හැකි වුවද එම උපදෙස් මාලාව පූර්ණ අන්තර්ගතයක් නොවීමය. ව්‍යවස්ථාවේ 74(2) වගන්තිය ප්‍රකාරව රහස්‍යභාවය අදාළ වන්නේ ඇමති මණ්ඩලය විසින් දී ඇති නිශ්චිත උපදේශ සම්බන්ධයෙන් පමණි. එහෙත් එවැනි වරප්‍රසාදවලට ආවරණය වෙමින් එම උපදේශයන් භෞතික පදනමක් වශයෙන් පවතින ලේඛණ අනාවරණය කරන මෙන් ඉල්ලීම් කළ නොහැක.

1950 දී ඉන්දියාව සම්මත කරගනු ලැබූ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩු ක්‍රමයේ ව්‍යුහය පිළිබඳව මෙතෙහි කරමින් උසාවිය පහත සඳහන් නිරීක්ෂණයන්ට එළඹෙන ලදී.

“ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය” ජීවන දර්ශකයක් වශයෙන් පිළිගන්නා සමාජයක පුරවැසියන් තම රජය කුමක් කරන්නේද යන්න දැනගෙන සිටිය යුතුය. තමන්ව පාලනය කරනු ලබන්නේ කවර නීතිරීති යටතේ ද, කවුරුන් විසින්ද යන්න දැන ගැනීමට ඔවුන්ට හිමිකමක් ඇත. තමන් පාලනය කරනු ලබන රජය තම ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳව වගවීමට බැඳී සිටී. වගවීමක් නොමැතිව කිසිම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රජයකට පැවැත්මක් නොමැත. වගවීම පිළිබඳ සිද්ධාන්තයේ මූලික පිළිගැනීම ජනතාව ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ සියලුම තොරතුරු දැන ගත යුතු බවයි. රජය ක්‍රියා කරන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව ජනතාව කරුණු දැනගතහොත් පමණි ඔවුන් වෙත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය විසින් පවරනු ලබන භූමිකාව නිසියාකාරව ඉටු කළ හැක්කේ. එය තුළින් සහභාගිත්ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය නිත්‍ය වශයෙන්ම ක්‍රියාශීලී බවට පත් කළ හැකිය.” නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වඩාත් සහභාගිත්ව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කෙරෙහි නැඹුරු වීමට දක්වන නූතන ප්‍රවණතාවය සැලකිල්ලට ගනිමින් පහත සඳහන් ආකාරයෙන් උසාවිය ස්වකීය නිරීක්ෂණයන් දක්වා ඇත.

“රජය විවෘතවිය යුතු බවට තිබෙන ඉල්ලුම මූලික වශයෙන් සාධක දෙකක් මත රඳා පවතී. මේ වනවිට වඩාත් පුළුල් ලෙස පිළිගනු ලබන්නේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය

යනු වසර පහකට වරක් ජනතාව තම පාලකයන් තෝරා ගැනීම සඳහා ඡන්දය පාවිච්චි කිරීමෙන් පසු හින්දුට ගොස් අක්‍රියව සිටීමින් රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳව උනන්දුවකින් නොදැක්වීම නොවන බවය. අද පිළිගනු ලබන පොදු විශ්වාසය නම් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තුළ සදාචාරාත්මක අන්තර්ගතයක් ගැබ්ව තිබිය යුතු බව සහ එය මෙහෙයවීමෙහිලා පවතින අඛණ්ඩ සහ ව්‍යාප්ත වීමය. මෙයින් ගමය වන්නේ අනෙකුත් දේ අතර ජනතාව ස්වකීය බුද්ධිමත් සහ තර්කානුකූල ඡන්දය භාවිතා කිරීමෙන් පමණක් සංතුෂ්ටියට පත් නොවී රාජ්‍ය පරිපාලනය සම්බන්ධයෙන් සහ පොදු ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව විවක්ෂණශීලී විනිශ්චයන්ට පැමිණීමයි. මෙමගින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හුදෙක් ඡන්දය දීමකට පමණක් සීමා නොවී එය අඛණ්ඩව රාජ්‍ය පරිපාලනය පිළිබඳ ප්‍රවාහයක් බවට පත් වීමයි. එහෙත් මෙම වැදගත් තුමිකාව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහයක් තුළ සාක්ෂාත් කර ගත හැක්කේ රාජ්‍ය පාලනයේ විවෘතභාවයක් පැවතුනහොත් පමණි. මේ සඳහා රජයේ ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව තොරතුරු ලබාගැනීමේ අවස්ථාව ජනතාවට තිබිය යුතුය.

උසාවිය රහස්‍යභාවය පිළිබඳ පිළිවෙත සහ රාජ්‍යය පාලනයේ විවෘතභාවය පිළිබඳ සිද්ධාන්තය සම්බන්ධව සන්සන්දනාත්මක විග්‍රහයක යෙදෙමින් පහත සඳහන් නිරීක්ෂණ දක්වන ලදී.

“රජයේ සෑම ක්‍රියාවක්ම පොදු යහපත සඳහා මෙහෙයවනු ලැබිය යුතු බව පිළිගත් සිද්ධාන්තයකි. එතකුදු වුවද සමහර අවස්ථාවලදී අපට විද්‍යමාන වන්නේ ඇතැම් ක්‍රියාවන් දියත් කරනු ලබන්නේ මහජන යහපත සඳහා නොව පෞද්ගලික අභිමතාර්ථයන් සාක්ෂාත් කරගැනීම හෝ වෙනත් ධාතිර අරමුණු සඳහා බවය. සමහර අවස්ථාවලදී රජයේ ක්‍රියාකාරකම් දේශපාලන සහ වෙනත් අරමුණු සහ පීඩනයන් මත පන්තරයක් ලබයි. රහස්‍ය භාවය රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරකම්වලදී තම වාසියට යොදාගනු ලබන්නේ නම් සහ රාජ්‍ය ක්‍රියාවලිය ජනතාවගෙන් සඟවා තබා ගන්නේ නම් එයින් ඇති විය හැකි අනර්ථය, මර්දනය දූෂණය සහ බලය අයුතු ලෙස ප්‍රයෝජනයට ගැනීමය. එය පොදු වගකීමකින් තොරව රාජ්‍ය කටයුතු රහස්‍යභාවය නමැති වළාවකින් වැසී යාමය. විවෘතභාවයකින් යුක්ත රාජ්‍ය පාලනයක ජනතාවට තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ප්‍රවේශයක් පවතී නම් එය රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් වඩාත් වැඩියෙන් අනාවරණය වීමට හේතු වන අතර එමගින් ජනතාවට වඩාත් හොඳ වැඩි කාර්යක්ෂමතාවයකින් යුක්ත පාලනයක් සහතික වේ. පිරිසිදු සහ ශක්තිමත් පරිපාලනයක් ලබා ගැනීමේ නිසැක මාර්ගය

ජනතාවගේ අධීක්ෂණය සහ පරීක්ෂණයට රජය කටයුතු විවෘත කර තැබීම බවට කිසිදු සැකයක් නැත. සත්‍ය වශයෙන්ම ප්‍රකාශ වී ඇත්තේ විවෘත පාලනය යන්න පිරිසිදු පාලනයක් බව සහ එය දේශපාලන සහ පරිපාලනයේ බොහෝ විට පවතින අසාමාන්‍යතා සහ අකාර්යක්ෂමතාවයට චිරේඛි ප්‍රබල ආරක්ෂණයකි.

උසාවිය මීට පෙර සිදුකරන ලද නිල ප්‍රකාශය නැවත වරක් අවධාරණය කරන ලද අතර සෑම පුරවැසියෙකුටම මහජන ආයතනයකම සහ එහි සෑම ක්‍රියාවක්ම දැන ගැනීමේ අයිතියක් ඇති බවත් එම අයිතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් සහතික කරන ලද නිදහස් භාෂණය සහ ප්‍රකාශනය තුළ ස්ථාපිත වී ඇති බවත් අවධාරණය කරන ලදී. "මෙය ලිබරල්වාදී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කෙරෙහි පරිණාමය වන විවෘත සමාජයක් පිළිබඳ නව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සංස්කෘතියකි. ඉන්දියාව සඳහා මෙය ව්‍යතිරේකයක් නොවේ. විවෘත රජයක් පිළිබඳ සංකල්පය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 19(1)(අ) ව්‍යවස්ථාව යටතේ සහතික වී ඇති නිදහස් භාෂණය සහ ප්‍රකාශණය මගින් පැන නැගෙන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියයි. එබැවින් රජය පිළිබඳව තොරතුරු අනාවරණය කිරීම නීතිය විය යුතුය රහස්‍යභාවය යුක්තිසහගත වන්නේ පොදු අවශ්‍යතාවන් මත රහස්‍යගත විය යුතු බවට දැඩි අවශ්‍යතාවයක් පැන නැගුනහොත් පමණි.

ඉන්දියා සාක්ෂි ආඥා පනත යටතේ ප්‍රසිද්ධ නොකළ කරුණු අනාවරණය කිරීමෙන් වැළකී සිටීමේ වරප්‍රසාදය සඳහා රජය විසින් ඉදිරිපත් කර ඇති හිමිකම් උසාවිය විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. ඒ සඳහා උසාවිය පනත සඳහන් හේතු ඉදිරිපත් කරන ලදී.

දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියෙකු හෝ අමාත්‍යවරයෙකු හෝ පොදු යහපත සඳහා සමහර නිල නොලත් ලේඛණ අනාවරණය නොකර සිටීමේ මුක්තියට හිමිකම් ප්‍රකාශ කරමින් දිවුරුම් පෙත්සමක් ගොනු කළද, අධිකරණයට එම ලේඛණ කැඳවීම සහ පරීක්ෂා කිරීමේ අවශේෂ බලයක් ඇත. අමාත්‍යවරයා හෝ දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියා හෝ ඉදිරිපත් කරනු ලබන දිවුරුම් ප්‍රකාශනයේ සඳහන් කරුණුවලට උසාවිය බැඳී නැත. ප්‍රසිද්ධ නොකරන ලද නිල වාර්තා හෙළිදරව් කිරීම රටට හෝ රාජ්‍ය සේවයට හානියක් කළ හැකි බවට විනිශ්චයකට එළඹීමට දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියාට හැකි වුවද, ඔහුට හෝ ඇයට පොදු යහපත සඳහා අර්ථකථනය විය යුත්තේ කුමක්ද යන්න තීරණය කිරීමේ හැකියාව

නොමැති බවත් එම හැකියාව ඇත්තේ උසාවියට බවත් ප්‍රකාශ විය. යම්කිසි ලේඛනයක් ප්‍රසිද්ධියේ අනාවරණය කළ යුතුද නැද්ද යන කරුණ තීරණය කිරීමට පෙර එමඟින් රජයට හෝ සේවයට එරෙහිව සිදු විය හැකි හානියෙන් පිළිබඳ අවධානයට තුලනය කිරීමේ බලය පවත්වා ගැනීම උසාවිය තමන් සන්නකයේ තබා ගනී.

123 වගන්තිය යටතේ යම් ලේඛනයක තොරතුරක් අනාවරණය කිරීමට එරෙහිව ප්‍රතිචරෝධයක් මතු කළ විට උසාවිය විසින් තීරණය සඳහා ප්‍රශ්න දෙකක් මතු වේ. එනම් අදාළ ලේඛනය රාජ්‍ය කටයුතු වලට සම්බන්ධතාවයක් තිබේද සහ එම ලේඛනය මෙම උසාවිය ඉදිරියේ අනාවරණය කිරීම පොදු යහපතට හානිකරද යන්නයි. උසාවිය මෙම කාරණා දෙක පිළිබඳව තීරණයකට එළඹීමේදී පොදු යහපත සම්බන්ධයෙන් එකිනෙකට වෙනස් තරගකාරී තත්ත්වයක තිබෙන කාරණා පිළිබඳව තීරණයකට එළඹිය යුතුයි. එයට හේතුව මෙම ලේඛනය රාජ්‍ය කටයුතු වලට බලපාන බැවින් එය අනාවරණය කිරීම රජයක බලපෑමට හෝ රාජ්‍ය සේවයේ නිසියාකාර ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා හානිකර අන්දමින් බලපෑමක් ඇතිවේද සහ අනෙක් අතට එය අනාවරණය නොකලහොත් එයින් යුක්තිය පසිඳවීමේ කාර්යයට අහර්ථයක් සිදුවේද යන්න පිළිබඳව සොයා බැලීමයි. මෙහිදී පොදු යහපත පිළිබඳ කාරණා දෙකක් එකිනෙකට ගැටේ. මෙයින් වඩා ප්‍රමුඛත්වය දරන්නේ කුමක්ද යන්න පිළිබඳව නිගමනයකට උසාවිය එළඹිය යුතුය.

ලේඛනය පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය කිරීමෙන් එය අනාවරණය නොකිරීමකට වඩා හානිකර තත්ත්වයක් උද්ගත විය හැකි බව උසාවිය විසින් තීරණය කරනු ලබන්නේ නම්, උසාවියට එසේ මතු කරන විරෝධයට අනුකූලතාවය දක්වමින් එම ලේඛණ අනාවරණය නොකිරීම පිළිබඳව උසාවියට නිගමනයකට පැමිණිය හැකිය. එහෙත් එයට එරෙහිව කරුණු මතු වුවහොත් ලේඛනය අනාවරණය කිරීම සඳහා උසාවිය විසින් තීරණයක් දෙනු ඇත. උසාවිය විසින් පොදු අවශ්‍යතාවයන් පිළිබඳ අරමුණු එකිනෙකට ගැටීමේදී අදාළ ලේඛන එහි සමස්ත අන්තර්ගතය නොසලකා එහි එක්තරා වර්ගීකරණයකට ඇතුළු කළ යුතුය යන පදනමට කිසිදු පරම නිෂේධය බලයක් නොමැත...”

විරුද්ධ පාර්ශ්වය විසින් ලේඛණයක් අනාවරණය කරන මෙන් ඉල්ලා සිටින විටදී රජය නඩුවේ පාර්ශ්වකරුවෙකු වශයෙන් ඉදිරිපත් වන්නේ නම් අදාළ ලේඛනය අනාවරණය කිරීම සඳහා එකඟ නොවීම සඳහා බොහෝ දුරට බලපෑ හැක්කේ එසේ වුවහොත් දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියාට හෝ අමාත්‍යවරයාට හෝ රජයට හෝ ජනතා විවේචනයක් මතු වීමට ව්‍යවස්ථාදායකයේදී තදින් විවේචනයකට ලක්වීමට හෝ මාධ්‍යය මගින් හෝ විවේචනයක් හෝ සිදු විය හැකි බැවිනි. තර්ක ලේඛනය අනාවරණය කළ යුතුද නැද්ද යන්න තීරණය කිරීමේදී සම්පූර්ණයෙන් බැහැර කළ යුතුය. එබැවින් රජය විසින් තම ලේඛන අනාවරණය කිරීම රාජ්‍යයක අයිතිවාසිකම් වලට හානිකරය යනුවෙන් ඉදිරිපත් කරනු ලබන විත්ති වාචකය රජය සතු නිෂේධ බලයක් නොවේ. මෙහිදී උසාවිය ඉදිරියේදී සැලකිල්ලට ගත යුතු එකම කරුණ නම් එය ජනතා අභිවෘද්ධිය සඳහා බරපතල අන්දමින් හානිකර විය හැකිද යන්න සලකා බැලීම පමණි.

අනතුරුව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ විනිසුරුවරුන් 09 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය අතිරේක විනිශ්චයකරුවන් පත් කිරීම හා ස්ථාන මාරු කිරීම නිෂ්ප්‍රභ කරන ලදී. අධිකරණයේ මෙම නිල ප්‍රකාශනය විවෘත රාජ්‍ය පාලනයේ සහ නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ, ජනතා අයිතිය ලබා ගැනීමේ තීරණාත්මක භූමිකාවේ වැදගත්කම සහතික කිරීම පසුකාලීනව ඉන්දියාවේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හා මහාධිකරණයේ බොහෝ තීරණ වලට බලපා ඇත.

NOTES:

- 1 Annan, K. (1997) Address to the World Bank conference "Global Knowledge '97", Toronto, Canada, on June 22: <http://www.ctcnet.org/kannan.html> as on 21 August, 2009.
- 2 Article II.2.xvi, SAARC Social Charter, website of SAARC Secretariat, <http://www.saarc-sec.org/main.php?id=13> : as on 21 August, 2009.
- 3 <http://www.freedominfo.org/news/2003.htm> as on 21 August, 2009.
- 4 Justice KK Mathew in State of UP v Raj Narain, AIR 1975 SC 865. See also: Indian Express Newspapers (Bombay) Pvt Ltd v India, (1985) 1 SCC 641; Reliance Petrochemicals Ltd v Proprietors of Indian Express Newspapers Bombay Pvt Ltd, AIR (1989) SC 190; Union of India v. Assn. for Democratic Reforms, (2002) 5 SCC 294, 313.
- 5 International Commission of Jurists (Kenya), "The State of Freedom of Information in Kenya", cited in Wamalwa Muragori, B. & Chesoni, A. (2003) "The need and value of access to information", CHRI unpublished, p. 45.
- 6 Hon Mer. Justice A. R. Gubbay, assisted by Crozier, B. D. and Reid Rowland, J. R (2003), "The Right to Information in Zimbabwe", CHRI unpublished, p.2.
- 7 Pinto-Jayawardena, K. (2005), "Right to Information in Sri Lanka-Critical Scrutiny of Existing Laws and Proposed Law Reform", Country Paper presented at the Conference on Right to Information- National and Regional Perspectives, Manusher Jonno, Dhaka, p.7: http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/international/laws_papers/srilanka/conf_paper_rti_natl_regl_perspectives_manusher_jonno.pdf as on 21 August, 2009. 8 Ibid. p. 3
- 9 Perera, S (2009) "Sri Lanka revives draconian law to gag media", World Socialist Website: <http://www.wsws.org/articles/2009/jul2009/sril-j01.shtml> as on 21 August, 2009.
- 10 For example, See Gazette Notification CF 1/64 dated 29 October, 2007: <http://www.tamilnet.com/art.html?catid=13&artid=23639> as on 21 August, 2009.
- 11 UN General Assembly, (1946) Resolution 59(1), 65th Plenary Meeting, December 14.
- 12 Emphasis added
- 13 United Nations Treaty Collection, Databases: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en as on 21 August, 2009.
- 14 Article 19, Commonwealth Human Rights Initiative, Centre for Policy Alternatives, Human Rights Commission of Pakistan, (2001) Global Trends on the Right to Information: A Survey of South Asia, p.123.
- 15 Transparency International-Sri Lanka (2005) "Preventing Corruption in Post-tsunami Relief and Reconstruction Operations: Lessons and Implications for Sri Lanka": <http://www.tisrilanka.org/?p=190> as on 21 August, 2009.
- 16 Ontario Court (General Division), Jane Doe v. Board of Commissioners of Police for the Municipality of Metropolitan Toronto et al., Court File No. 87-CQ-21670, Judgment July 3, 1998 cited in Roberts, A. (2003) "Challenges to the right to information", CHRI unpublished, p.1.
- 17 Kejriwal, A. (2003) "More stories of Parivartan", India Together, April 2003: <http://indiatgether.org/2003/apr/gov-rtidelhi.htm> as on 21 August, 2009.
- 18 See Chapter 2 for a detailed discussion of the parameters of effective access to information legislation.
- 19 Visuvalingam and Others v Liyanage, (1984) 2 Sri LR 123, 132 cited in Pinto-Jayawardena K (2005), op. cit., p. 5.
- 20 Fernando v Sri Lanka Broadcasting Corporation and Others, (1996) Sri LR 157 cited in Pinto-Jayawardena K (2008) "Background Paper on the Colombo Declaration on Media Freedom and Social Responsibility – 1998", commissioned by the Editors' Guild of Sri Lanka, Sri Lanka Press Institute, p.6: <http://www.slpil.lk/downloads/documents/Background%20paper%20on%20media%20Law%20Reform%20re%20the%20Colombo%20Declaration.pdf> as on 21 August, 2009.
- 21 In Re The Broadcasting Authority Bill, S.D. No 1/97 – 15/97, delivered on 5 May, 1997 cited in Pinto-Jayawardena K (2008), op. cit.
- 22 Environmental Foundation Ltd. V Urban Development Authority of Sri Lanka and Others, (SC (FR) Application 47/2004, SCM 28.11.2005, cited in Pinto-Jayawardena K (2009), 'Collapsing Bridges, Collapsing Trust', The Sunday Times, 02, August: <http://sundaytimes.lk/090802/Columns/focus.html> as on 21 August, 2009.
- 23 Pinto-Jayawardena (2008), op.cit., p.3ff.
- 24 Communiqué, (1980) Issued by the Commonwealth Law Ministers, Barbados.
- 25 Communiqué, (1999) Issued by the Meeting of Commonwealth Law Ministers, Trinidad and Tobago.
- 26 Ibid., Annex 1.
- 27 Freedom of Information Act, Annex to Commonwealth Secretariat Document LMM(02)6, September 2002.
- 28 See Chapter 2 for a detailed discussion.
- 29 Lewis, D. (2003) "The Need and Value of Access to Information from Non-State Agencies", CHRI unpublished, p.9.

- 30 The Right to Information Act 2005 (India), s. 2(f).
- 31 Section 2(a)(8), Right to Information Act, 2004 B.S. (2007 A.D.): http://www.nic.gov.np/download/rti_act_eng_official.pdf as on 21 August, 2009.
- 32 Section 2(kha)(u), Right to Information Act, 2009:
http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/international/laws_papers/bangladesh/bangladesh_rti_act_2009.pdf as on 21 August, 2009. For an unofficial translation of the Act please visit:
http://www.humanrightsinitiative.org/programs/ai/rti/international/laws_papers/bangladesh/unofficial_english_version_of_bangladesh_rti_act.pdf as on 17 August 2009.
- 33 Pinto-Jayawardena, K (2008), op. cit., p. 15.
- 34 Law Commission of Sri Lanka (2003), Report of the Law Commission on the Draft Freedom of Information Bill : <http://www.lawcomdept.gov.lk/info/index.asp?xp=723&xi=808> as on 21 August, 2009.
- 35 Data compiled by Roger Vleugels via FIOadvocates listserve as at 22 September 2008.
- 36 Joint Declaration by the UN Special Rapporteur, Organisation of Security and Co-operation in Europe Representative on 37 Declaration (1991), Commonwealth Harare Declaration, Issued by Commonwealth Heads of Government, Zimbabwe, 20 October 1991: Freedom of the Media, and Organisation of American States Special Rapporteur on Freedom of Expression, adopted 26 November 1999, UN Doc. E/CN.4/2000/63, 18 January 2000, Annex 1.
http://www.thecommonwealth.org/shared_asp_files/GFSR.asp?NodeID=141095 38 Daruwala, M., Mohapatra, B. & Nayak, V. (2003) The Right to Know: A Voter's Guide, CHRI and VANI, New Delhi, p.33
- 39 Commonwealth Foundation (1999) Citizens and Governance: Civil Society in the New Millennium, pp. 38-39, http://www.commonwealthfoundation.com/uploads/documents/cg_global_synthesis.pdf as on 21 August 2009.
- 40 This story is based on Deshmukh, S. (2004) Cop Out Politics!, Times News Network, 1 May 2004 and Choudhury, C. (2004) Policing Mumbai's Police: A Gandhi Shows The Way, The Indian Express, 28 September 2004.
- 41 Commonwealth Heads of Government Meeting (2002) The Commonwealth in the 21st Century: Continuity and Renewal, Declaration 02/19, Coolum Australia, March 5: <http://www.humanrightsinitiative.org/cw/hr/decdoc/coolum.htm> as on 21 August, 2009.
- 42 Commonwealth Heads of Government Meeting (2007) Kampala Declaration on Transforming Societies to Achieve Political Economic and Human Development, Kampala, Uganda, 25 November:
http://www.thecommonwealth.org/document/181889/34293/35468/173179/kampala_declaration.htm as on 21 August, 2009.
- 43 Cox, W. (2001) The Role of the Commonwealth in Poverty Reduction, address given at the Conference on Human Rights and the Alleviation of Poverty, Wilton Park, London.
- 44 Information provided by the website of the Commonwealth:
http://www.thecommonwealth.org/Internal/190683/190817/our_challenges/ as on 21 August 2009.
- 45 UNDP (2003) Human Development Report 2003, Oxford University Press, New Delhi, p.6.
- 46 Globalization Challenge Initiative, (2000) 'Who Governs Low Income Countries: An Interview with Charles Abugre on the Ghana Poverty Reduction Strategy Initiative', IMF and World Bank News and Notices, Fall:
<http://www.africaaction.org/docs00/wb0010.htm> 47 UNDP, (2008) Human Development Report 2005, Oxford University Press, New Delhi, p.230: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_EN_Complete.pdf as on 21 August 2009.
- 48 http://www.adb.org/Documents/Fact_Sheets/SRI.pdf as on 21 August, 2009..
- 49 World Bank, (2005) Bangladesh at a Glance, see http://devdata.worldbank.org/AAG/bgd_aag.pdf
- 50 http://www.adb.org/Documents/Fact_Sheets/SRI.pdf as on 21 August, 2009.
- 51 Report of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (2002)
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/375/46/PDF/N0237546.pdf?OpenElement> as on 21 August, 2009.
- 52 World Bank (2003), World Development Report 2004: Making Services Work for Poor People, Washington, pp. 62-63 & 185.
- 53 Transparency International (2008) Corruption Perception Index 2008:
http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008/cpi_2008_table as on 21 August, 2009.
- 54 Transparency International (2007) Global Corruption Report 2007:
http://www.transparency.org/publications/gcr/gcr_2007#7 as on 21 August, 2009.
- 55 Elhawary, S. and Heir, A (2008) Beneficiary Perceptions of Corruption in Humanitarian Assistance: A Sri Lanka Case Study www.transparency.org/content/download/36110/567160, Humanitarian Policy Group, as on 21 August, 2009.
- 56 Ibid. p. 9.
- 57 Transparency International (2008) Corruption Perception Index 2008:
http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi2008/cpi_2008_table as on 21 August, 2009.
- 58 Ibid. See also Transparency International, (1998) "Press Release: Eight out of ten "clean" countries have effective freedom of information", http://www.transparency.org/pressreleases_archive/1998/1998.12.03.ford.html as on 21 August, 2009.

- 59 Organisation for Economic Cooperation and Development “ADB/OECD Anti-Corruption Initiative for Asia-Pacific welcomes Sri Lanka and Macao, China as 26th and 27th full members”, http://www.oecd.org/document/23/0,3343,en_2649_34857_36721495_1_1_1_1,00.html as on 21 August 2009.
- 60 Source: Arvind Kejriwal, Parivartan (2005)
- 61 Philp, C., (2009) “Press freedom campaigner beaten as Sri Lanka tries to silence the media” Times Online <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/asia/article6410765.ece> as on 21 August, 2009.
- 62 International Freedom of Expression exchange, 3 June 2009, “Thirty IFEX members call on government to protect journalists and end impunity” http://www.ifex.org/sri_lanka/2009/06/03/ja_gm/ as on 21 August, 2009.
- 63 Reporters Without Borders, (2009) http://www.rsf.org/en-rapport79-Sri_Lanka.html as on 21 August, 2009.
- 64 Chitragada Choudhury Employment Guarantee Sabotage India Express, 11 January 2006 65 Australian Law Reform Commission, (1995) Open Government: A Review of the Federal Freedom of Information Act 1982, ALRC 77, p.16, <http://www.austlii.edu.au/au/other/alrc/publications/reports/77/> as on 21 August, 2009.
- 66 BBC (2005), Bangladesh Plans Anti-Terror Law, 21 December 2005: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4547874.stm.
- 67 International Civil Liberties Monitoring Group, (2003) Anti-Terrorism Act (Bill C-36): In the Shadow of the Law, a report prepared in response to Justice Canada’s 1st Annual Report on the Application of the Anti-Terrorism Act (Bill C-36): <http://www.hku.hk/ccpl/pub/conferences/documents/14062003b-iclmg.doc>
- 68 Ricketson, M. (2002) “Keeping the lid on information”, The Age, 28 November 2002, www.theage.com.au/articles/2002/11/27/1038386201001.html as on 21 August, 2009.
- 69 Reid, J. (2003) Annual Report: Information Commissioner 2002-2003, Ministry of Public Works and Government Services, Canada, p.12. 70 AIR 1982 SC149
- 71 Article 74 reads as follows: “74. (1) There shall be a Council of Ministers with the Prime Minister at the head to aid and advise the President who shall, in the exercise of his functions, act in accordance with such advice:
Provided that the President may require the Council of Ministers to reconsider such advice, either generally or otherwise, and the President shall act in accordance with the advice tendered after such reconsideration.
(2) The question whether any, and if so what, advice was tendered by Ministers to the President shall not be inquired into in any court.”
- 72 Section 123 reads as follows:
“123. Evidence as to affairs of State.— No one shall be permitted to give any evidence derived from unpublished official records relating to any affairs of State, except with the permission of the officer at the head of the department concerned, who shall give or withhold such permission as he thinks fit.”
- 73 Para 63.
- 74 Para 64.
- 75 Para 65.
- 76 State of Uttar Pradesh v Raj Narain, AIR 1975 SC865 : In this judgement Justice Mathew observed as follows: “In a government of responsibility like ours, where all the agents of the public must be responsible for their conduct, there can be but few secrets, The people of this country have a right to know every public act, everything, that is done in a public way, by their public functionaries. They are entitled to know the particulars of every public transaction in all its bearing. The right to know, which is derived from the concept of freedom of speech, though not absolute, is a factor which should make one wary, when secrecy is claimed for transactions which can, at any rate have no repercussion on public security. To cover with veil of secrecy the common routine business, is not in the interest of the public. Such secrecy can seldom be legitimately desired...”
- 77 Para 66.
- 78 Para 72.
- 79 Ibid.
- 80 See: Supreme Court Advocates on Record Association v Union of India, (1993) 4 SCC 441.

අපගේ හවුල්කරු

පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම ලිබරල් දේශපාලන නිදහස සඳහා වන පදනමකි.

1958 දී එය පිහිටුවීමට දායක වූ නිර්මාතෘවරුන් අතර දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසු පළමු ජර්මානු පෙඩරල් ජනාධිපතිවරයා වූ නියඩෝර් හියුස් ද වේ. පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම මේ වනවිට ලොව පුරා විවිධ රටවල් හැටක පමණ නිදහස සහ නිදහස අරභයා වන උපායමාර්ග ප්‍රවර්ධනය කිරීමට කටයුතු කරයි. එහි මෙවලම් වනුයේ ප්‍රජා අධ්‍යාපනය, දේශපාලන උපදේශනය සහ දේශපාලන කතිකාවන් වේ.

නිදහස සඳහා වූ පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම නීතියේ පාලනය, වෙළඳපල ආර්ථිකය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, නිදහස ශක්තිමත් කිරීම සහ තහවුරු කිරීම උදෙසා කරන වැයම්වලට එහි විශේෂඥ සහාය ලබා දෙයි. ලෝකයේ එම වර්ගයේ එකම ලිබරල් සංවිධානය ලෙස පෙඩ්රික් නිවුමාන් පදනම මතු පරපුර උදෙසා වගකීමෙන් යුතු නිදහස් අනාගතයක් වෙනුවෙන් පසුබිම සැකසීමේ කටයුතුවලට පහසුකම් සපයනු ලබයි.

දකුණු ආසියාව තුළ නිදහස අරභයා වන ළැදියාව සහ ඉවසිලිවන්තභාවයේ ශක්තිමත් සම්ප්‍රදාය තුළ දකුණු ආසියාවේ මධ්‍යම පංතිය වැඩි වැඩියෙන් තහවුරු වෙමින් වර්ධනය වීමත් ආර්ථිකයන් නිදහස්කරණය වීමත් සමඟ පදනම හවුල්කාර සංවිධානයන් විශාල ගණනක් සමඟ ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ව්‍යුහයන් ශක්තිමත් කිරීමටත්, නීතියේ පාලනය තහවුරු කිරීමටත් මෙන්ම ගෞරවාන්විත ජීවිතයක් සහ සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා පූර්ව ආර්ථික කොන්දේසි තහවුරු කිරීමටත් කටයුතු කරමින් සිටී.

Friedrich Naumann STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා

ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා යනු දූෂණය මැඩලීම මූලික අරමුණ කරගනිමින් ක්‍රියාත්මකවන ප්‍රමුඛතම ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් වන ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් හි ශ්‍රී ලාංකික නියෝජිතායතනයයි.

ලොව පුරා රටවල් රැසක ශාඛා සියයකට අධික ප්‍රමාණයක් පිහිටුවා ඇති ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් සමස්ථ ජාලයම විනිවිදභාවය, වගවීම හා යහපාලන ප්‍රතිපත්තීන් ප්‍රවර්ධනය පිණිස කැපවී සිටින අතර ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය "සුපිළිපත් දේශයක් ගොඩනැංවීමේ" දැක්මෙන් යුතුව සිය සමාජ මෙහෙවරෙහි යෙදී සිටී.

රටේ ආණ්ඩුකරණ ක්‍රියාවලියට මහජනතාවට සහභාගිවීමට ඇති ඉඩ පුස්ථා වඩාත් විවර කරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පුරවැසියෙකුට හිමිවිය යුතු මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස සලකන ට්‍රාන්ස්පේරන්සි ඉන්ටනැෂනල් ශ්‍රී ලංකා ආයතනය ඒ පිළිබඳ මහජන දැනුම්වත්භාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ හා මහජන ක්‍රියාකාරීත්වයන් දිරිගැන්වීමේ ප්‍රයත්නයේ නිරතව සිටී.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ (CHRI) වැඩ සටහන්

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ (CHRI) වැඩ කටයුතු මානව හිමිකම්, අවංක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ සංවර්ධනය ජන ජීවිතවල යථාර්ථය බවට පත් කිරීම අරභයා පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය සහ එහි සාමාජික රටවල් තුළ වගවීම් සහගත බව සහ සහභාගීත්වය උදෙසා ක්‍රියාකාරී යාන්ත්‍රණයන් සහ උසස් ප්‍රමිතීන් තිබිය යුතු යැයි යන විශ්වාසය මත පදනම් වෙයි. ඊට අනුකූලව පුළුල් මානව හිමිකම් වෙනුවෙන් පෙනී සිටින වැඩ සටහනකට අතිරේකව ක්‍රියාත්මක සංවිධානය යුක්තිය සඳහා ප්‍රවේශනය සහ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශනය වෙනුවෙන් පෙනී සිටිනවා. එය සමීක්ෂණ, ප්‍රකාශන, වැඩිමුළු, තොරතුරු පහළ කිරීම සහ පෙනී සිටීම මගින් කරනු ලබනවා.

මානව හිමිකම් වෙනුවෙන් පෙනී සිටීම

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය නිල පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය ආයතන සහ සාමාජික රජයන්ට නිරන්තරව යටත් වනවා. 1995 සිට කලින් කලට ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සංවිධානය කරනු ලබන සෛවිකේ දැන මෙතෙවරයන් නයිජීරියාව, සැම්බියාව, ඊජිප්තුව සහ සියරා ලියෝන්වලට යවා තිබෙනවා. ක්‍රියාත්මක සංවිධානය තවද මානව හිමිකම් උදෙසා පෙනී සිටීමට ඔවුන්ගේ සාමූහික ශක්තිය ගොඩ නගන්නට විවිධ කණ්ඩායම් එක්තැන් කරන පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ජාලය සම්බන්ධීකරණය කරනවා. ක්‍රියාත්මක සංවිධානය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නයේ මානව හිමිකම් සම්බන්ධ පොදුජන විඥානයක් ඇති කිරීමට වග බලා ගන්නවා.

තොරතුරු ප්‍රවේශනය

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය සිවිල් සමාජයට සහ රජයන්ට ක්‍රියාත්මක වීමට, යහ භාවිතය ක්‍රියාවේ යෙදවීම සමඟ කොටස්කරුවන්ට සහායවීමත් මෙන්ම ප්‍රබල ව්‍යවස්ථාවකට සහාය දැක්වීමේ තාක්ෂණික විශේෂඥ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස ක්‍රියා කරන්නට උත්ප්‍රේරණය සපයනවා. ක්‍රියාත්මක සංවිධානය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයන් සමඟින් පෙනී සිටිනා සේම රජයේ සහ සිවිල් සමාජයේ ශක්තිමත්ව ගොඩ නගමින් ප්‍රාදේශීය කණ්ඩායම් සහ නිලධාරීන් සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කරනවා. ක්‍රියාත්මක සංවිධානය ඉතා මෘතකදී ඉන්දියාවේ ජාතික නීතියක් උදෙසා වූ සාර්ථක මහජන ව්‍යාපාරයකට සහයෝගය දැක්වීමත් දකුණු ආසියාව තුළ ක්‍රියාකාරී වූවා මෙන්ම අප්‍රිකාවේදී නෛතික කෙටුම්පත් කිරීමේ සහාය සහ යෙදවුම් සපයමින්ද, පැසිපික් රටවල කලාපීය සහ ජාතික සංවිධානයන් සමඟ ප්‍රවේශනය ව්‍යවස්ථාගත කිරීමේ ප්‍රදේශව වර්ධනය කිරීමට ද කටයුතු කරනවා.

යුක්තිය උදෙසා ප්‍රවේශනය

පොලිස් ප්‍රතිසංස්කරණ : බොහෝමයක් රටවල පොලිසිය පුරවැසියන්ගේ අයිතීන් සුරකිනවාට වඩා යුක්තිය නිෂේධ කරනව මෙන්ම අයිතීන් උල්ලංඝනය කිරීම මහත්සේ ව්‍යාජත කරන රජයේ පීඩක උපකරණයක් ලෙස පෙනී සිටිනවා. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය පොලිසිය වර්තමාන බලධාරීන්ගේ මෙවලමක් ලෙසට වඩා නීතියේ පාලනය තහවුරු කරන්නක් ලෙස ක්‍රියා කරන පරිදි නීතිමය ප්‍රතිසංස්කරණයක් ප්‍රවර්ධනය කරනවා. ඉන්දියාවේ ක්‍රියාත්මක වැඩසටහන් පොලිස් ප්‍රතිසංස්කරණයක් උදෙසා මහජන සහාය ඒකරාශී කිරීම අරමුණු කරනවා. නැගෙනහිර අප්‍රිකාවේ සහ ආසියාවේ ක්‍රියාත්මක සංවිධානය දේශපාලන මැදිහත් වීම සහ පොලිස් වගවීම් සහගත බව පිළිබඳ කරුණු විමර්ශනය කරනවා.

බන්ධනාගාර ප්‍රතිසංස්කරණ : පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය මානව හිමිකම් ප්‍රයත්නය සාම්ප්‍රදායිකව සංවෘත ක්‍රමයක විනිවිදභාවය වැඩි කිරීම සහ දුර්භාවිතයන් අනාවරණය කිරීම පිළිබඳව අවධානයෙන් කටයුතු කරනවා. අවධානයට ලක් වූ ප්‍රධාන පරාසයක් නම් බන්ධනාගාර අධික ලෙස පිරි යාම සහ යුක්ති සහගත නොවන ලෙස දීර්ඝ පූර්ව අධිකරණ රඳවා තබා ගැනීම් සහ බන්ධනාගාර තුළ අනවශ්‍ය තරම් දිගු කල් රඳවා ගැනීම් වලට හේතු වන නීති පද්ධතියේ අසාර්ථකත්වය අවධාරණය කිරීමත් ඒවා ලිහිල් කිරීමට මැදිහත්වීම් කරා එළඹීමත්ය. අවධානය යොමු වූ තවත් පරාසයකින් සපුරා අසාර්ථක බන්ධනාගාර පාලනය පුනර්ජීවනය කිරීම කරා අරමුණු කෙරුණා. සමස්තයක් ලෙස යුක්ති සහගත පරිපාලනයක් අරභයා බලපාන සංස්ථිතියක් ඇති කරන ලෙසම බන්ධනාගාරයන්හි පරිපාලනයට අභිවර්ධනයන් ගෙන එන්නට මෙම පරාසයන් කෙරේ අවධානය යොමු වීම හේතු වෙතැයි අප විශ්වාස කරනවා.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඉතා වැදගත් මානව හිමිකමක් වන අතර එමඟින් ජනතාවට රජයක් රඳවාගෙන සිටින තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට හිමිකමක් ලැබේ. සාමාන්‍යයෙන් රජයක් සතු බොහෝ තොරතුරු මහජනතාවගේ සුභසිද්ධියට බලපාන බැවින් ඒවාට සාමූහික අයිතියක් ඇත. එය රජයට පමණක් අයත් තොරතුරු නොවන අතර සමස්ථයටම එහි අයිතියක් පවතී.

රජයක් මඟින් රැස්කරනු ලබන තොරතුරු මහජන ප්‍රතිලාභය සහ මහජනතාව වෙනුවෙන් මහජන මුදලින් සිදුවන්නකි. එබැවින් රජයේ ක්‍රියාකාරීත්වය වඩාත් කාර්යක්ෂමව සිදුවීමට නම් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නීති පැනවීම මඟින් බලාත්මක කළ යුතුය. මේවනවිට ලෝකයේ රටවල් 90 කට ආසන්න සංඛ්‍යාවක් රජය සතු තොරතුරුවලට ප්‍රවේශවීමට මහජනතාවට ඉඩකඩ සැලසීම සඳහා නීති ස්ථාපිත කර හෝ ඊට අදාළ පියවර හෝ ගෙන ඇත.

ශ්‍රී ලංකාව මෙතෙක් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නීතිගත කර නැත. මෙම ප්‍රකාශනය මඟින් වඩාත් කාර්යක්ෂමව තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශවීමට රජය සමඟ සහයෝගයෙන් ජනතාව විසින් නීති සම්පාදනය කිරීම සඳහා යම් උත්ප්‍රේරණයක් ලබාදීමට උත්සාහ ගනු ලබයි. තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා මහජනතාවට ඇති අයිතිය ස්ථාපිත නොවුවහොත් වඩාත් පරිපූර්ණ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් හා සංවර්ධනයක් ඇති කර ගත නොහැකි වනු ඇත.

